

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO SAUGUMO FAKULTETO
POLICIJOS VEIKLOS KATEDRA

JUSTINA VIŠINSKIENĖ
TEISĖ IR POLICIJOS VEIKLA

ATSAKOMYBĖS UŽ EISMO SAUGUMO PAŽEIDIMUS, KAI JUOS PADARO
NEBLAIVŪS ASMENYS, TAIKYMO PROBLEMOS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
Doc. dr. Darius Urbonas

Kaunas, 2018

TURINYS

ĮVADAS	3
1. TEISĖS AKTAI, REGLAMENTUOJANTYS ATSAKOMYBĘ UŽ PAŽEIDIMUS EISMO SAUGUMUI, KAI JUOS PADARO NEBLAIVŪS ASMENYS, JŲ TAIKYMAS ...	7
1.1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas	8
1.2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas.....	11
2. ĮRODYMŲ RINKIMAS BYLOSE DĖL PAŽEIDIMŲ EISMO SAUGUMUI, KAI JUOS PADARO NEBLAIVŪS ASMENYS, JŲ RINKIMO PROBLEMATIKA IR VERTINIMAS PRAKTIKOJE	14
2.1. Įrodymų rinkimas administracinio nusižengimo bylose	16
2.2. Įrodymų rinkimas ikiteisminio tyrimo bylose	20
2.3. Alkoholio kiekio matuoklis, kaip priemonės įrodymams rinkti, naudojimas ir vertinimas administracinio nusižengimo ir ikiteisminio tyrimo bylose	21
2.4. Vaizdo ir garso įrašymo priemonės, jų panaudojimas ir vertinimas praktikoje	29
3. ATSAKOMYBĖS UŽ PAŽEIDIMUS EISMO SAUGUMUI, KAI JUOS PADARO NEBLAIVŪS ASMENYS TAIKYMAS	32
3.1. Administracinės atsakomybės atribojimo nuo baudžiamosios atsakomybės problemos....	34
3.2. Administracinės ir baudžiamosios atsakomybės taikymo problematika kitų užsienio šalių piliečiams	39
3.3. Atsakomybės taikymo problemos pakartotinai padarius pažeidimą eismo saugumui transporto priemonės vairuotojui esant neblaiviam arba kai teisė vairuoti transporto priemones yra atimta	42
3.4. Transporto priemonės, kaip pažeidimo įrankio konfiskavimo ypatumai.....	47
IŠVADOS	51
PASIŪLYMAI	52
LITERATŪROS SĄRAŠAS	53
ANOTACIJA	58
SANTRAUKA	59
SUMMARY	60
PRIEDAI	61
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	61

IVADAS

Temos aktualumas ir tyrimo problema. Lietuvos Respublikoje šiuo metu galiojančiose teisės aktų nuostatose įtvirtinta asmenims, vairuojantiems transporto priemones leistina 0,4 promilės neblaivumo riba, o taksi automobilius, mopetus, motociklus, triračius, lengvuosius keturračius, keturračius, galinguosius keturračius, transporto priemones, kurių didžiausioji leidžiamoji masė didesnė negu 3,5 t arba kuriose yra daugiau kaip 9 sėdimos vietos, pavojinguosius krovinius vežančių transporto priemonių vairuotojams nustatyta 0,00 promilių riba. Tačiau nemažai pasaulio šalių, tokių kaip Čekija, Rusija, Rumunija, Moldavija, Slovakija, Ukraina, Vengrija, Armėnija, Azerbaidžanas, Bahreinas, Jungtinės Amerikos Valstijos, Jordanija, Kirgistanas, Malė, Pakistanas, Saudo Arabija ir Uzbekistanas įteisinę asmenims, vairuojantiems transporto priemones 0,00 promilių ribą.¹ Policijos įstaigos aktyviai vykdo prevencines priemones kovai su neblaiviais vairuotojais, kurių metu, deja beveik visais atvejais, nustatomi pažeidimai, kai asmenys vairuoja transporto priemones būdami neblaivūs. Remiantis pateiktais statistiniais duomenimis nustatyta, kad per 2017 metus Lietuvos Respublikoje administracinė atsakomybė viso patraukti 3 122 asmenys (iš jų 157 kitų šalių piliečiai), kurie vairavo transporto priemones, būdami neblaivūs, kai nustatytas ne didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas, o teismui nagrinėjimui pateiktos 2 633 baudžiamosios bylos, kai nustatytas asmenų, vairavusių transporto priemones didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas². Pateikti 2017 metų statistiniai duomenys parodo, kad nustatytų neblaivių vairuotojų skaičius Lietuvos Respublikoje yra didelis, lyginant su ankstesniais metais pastebimas tik nežymus mažėjimas. Vairavimas apsvaigus nuo alkoholio yra viena didžiausių ir skaudžiausių eismo saugumo problemų Lietuvos Respublikoje, todėl įstatymų leidėjas ėmėsi griežtesnių priemonių prieš neblaivius vairuotojus ir numatė baudžiamąją atsakomybę.

Taigi nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – LR BK)³ 281 straipsnio pataisa, kuria nustatyta, kad asmenims vairavusiems transporto priemones neblaiviams, kai nustatomas didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas, taikoma baudžiamoji atsakomybė. Tačiau jau šiuo metu užregistruotos minėtos teisės normos pataisos, nustačius tam tikras procesines problemas ją taikant. Pažymėtina, kad nepaisant šiuo metu pateiktų užregistruotų teisės normų pataisų, reglamentuojančių atsakomybę už pažeidimus eismo saugumui asmenims, kai juos padaro neblaivūs, kuriomis įstatymų leidėjas siekia sugriežtinti atsakomybės

¹ https://rekvizitai.vz.lt/naudinga-informacija/leistinas_alkoholio_kiekis_kraujyje_europos_salyse/, [interaktyvus], [žiūrėta 2018-04-09].

² <http://lkpt.policija.lrv.lt/uploads/lkpt.policija/documents/files/statistika/KET%20201701-11%20men.pdf>, [interaktyvus], [žiūrėta 2018-04-09].

³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000-10-25, Nr. 89-2741.

taikymą už minėtus pažeidimus, net tam tikrais atvejais ir jas kriminalizuodamas, pastebimos esminės spragos tinkamai kvalifikuojant veikas, kurios sudaro palankias sąlygas minėtus pažeidimus padariusiems asmenims išvengti pačios griežčiausios atsakomybės rūšies – baudžiamosios.

Šiuo metu galiojančiose teisės normose, taikant baudžiamąją atsakomybę, kai asmenims vairavusiems transporto priemonės nustatomas didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas, detalizuojamas neblaivumo nustatymo būdas, t. y. neblaivumas turi būti nustatomas pasak įstatymų leidėjo kraujyje, dėl ko kyla daug diskusijų tarp teisėsaugos institucijų, taip pat skirtingai formuojama teismų praktika nagrinėjant baudžiamąsias bylas teismuose, skirtingai vertinami įrodymai tokiose bylose įrodant asmenų kaltę. Siekiant nustatyti pagrindines problemas, taikant atsakomybę už pažeidimus eismo augumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, darbo autorė analizuoja administracinės ir baudžiamosios atsakomybės taikymo problemos neblaiviams eismo dalyviams, kurie vairavo transporto priemonės, kadangi kyla problemų taikant atsakomybę už tokio pobūdžio pažeidimus, t. y. neblaivumo įrodinėjimas, atsisakymas tikrintis blaivumo sertifikuotomis specialiosiomis techninėmis priemonėmis įvykio vietoje, neblaivių asmenų, vairavusių transporto priemonės, pasišalinimas iš eismo įvykių vietos, alkoholinių gėrimų vartojimas po eismo įvykio iki būtinų aplinkybių nustatymo ir t. t.

Hipotezė. Atsakomybę už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, reglamentuojančiose teisės aktuose nėra pakankamo aiškumo atribojant administracinę atsakomybę nuo baudžiamosios, dėl ko pažeidimus padarę asmenys išvengia baudžiamosios atsakomybės, o įstatymų leidėjo numatyti tikslai, kriminalizavus tokią veiką, nėra pasiekiami.

Temos iširtumo lygis. Pažeidimai eismo saugumui, kai juo padaro neblaivūs asmenys, o ypač pažeidimai, kai minėti asmenys vairuoja transporto priemonės, yra plati tema, kuria vyksta nemažai diskusijų tarp įvairių teisės mokslininkų. Pavyzdžiui Audronė Astrauskienė, Laima Bulotaitė, atlikusios tyrimą priėjo nuomonės, kad nėra nustatytas alkoholio koncentracijos lygis vairuojantiems asmenims, kuris neturėtų jokios įtakos elgesiui ir gebėjimams, ir nėra tokios kategorijos asmenų, kurių neveiktų alkoholis. Esant nors ir mažai alkoholio koncentracijai kraujyje įvyksta reikšmingi asmens elgsenos pokyčiai.⁴ Nepaisant temos aktualumo darbo autorei nepavyko rasti mokslo darbų, kuriose būtų nagrinėjama atsakomybės už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, taikymo problematika. Pastebėta, kad paskutiniai teismų apibendrinimai tiek administracinės atsakomybės, tiek baudžiamosios atsakomybės taikymo atvejais buvo pateikti beveik prieš dešimtmetį, kai tuo metu galiojo ne tos pačios teisės normos, numatančios atsakomybę, todėl šiuo metu stokojama naujausių teisės šaltinių,

⁴ Astrauskienė A., Bulotaitė L. „Lietuvos gyventojų, vairavusių apsvaigus nuo alkoholio, alkoholio vartojimo įpročiai“. Visuomenės sveikata, 2011, 2011/1(52) p. 82-90.

išaiškinančių galiojančių teisės normų taikymo teorinius ir praktinius aspektus. Tačiau kai kurie autoriai vienais ar kitais aspektais nagrinėjo šią temą. Saulius Greičius, Kęstutis Vitkauskas, nagrinėdami policijos vykdomo prevencinio darbo ir saugaus eismo sistemą reguliuojančių įstatymų ryšį priėjo išvados, kad saugiam eismui užtikrinti skirto prevencinio darbo veiksmingumą lemia valstybėje vykdoma teisinė politika, kurios esmę sudaro efektyviems įstatymams funkcionuoti būtinų sąlygų užtikrinimas (įstatymo šaltinis turi būti autoritetingas ir prestižinis, naujojo įstatymo esmė turi atitikti nusistovėjusius kultūrinius ir teisinius principus, teisę taikantys pareigūnai turi elgtis tiksliai pagal įstatymo reikalavimus).⁵ Inga Daukšaitė aiškindamasi perdavimo vairuoti transporto priemonę neblaiviam asmeniui problematiką Lietuvoje priėjo išvados, kad turi būti griežtinama savininkui (valdytojui), kuriam priklauso perduota vairuoti transporto priemonė, teisės normose numatyta atsakomybė.⁶

Tyrimo objektas. Atsakomybės už eismo saugumo pažeidimus, kai juos padaro neblaivūs asmenys, taikymas.

Tyrimo dalykas: Administracinės ir baudžiamosios atsakomybės už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, taikymo pagrindai ir praktika.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Pagrindinis darbo tikslas yra ištirti atsakomybės taikymo, už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, problemas.

Šiam tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti šiuo metu galiojančius teisės aktus, numatančius atsakomybę neblaiviams asmenims, vairuojantiems transporto priemones.

2. Išanalizuoti ir pateikti esmines įrodymų rinkimo ir jų vertinimo problemas administracinėse ir baudžiamosiose bylose, pradėtose dėl pažeidimų eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys.

3. Atskleisti pagrindines administracinės ir baudžiamosios atsakomybės už pažeidimus, kai transporto priemonės vairuoja neblaivūs asmenys, atribojimo problemas.

4. Išanalizuoti suformuotą bendrosios kompetencijos teismų praktiką administracinėse ir baudžiamosiose bylose dėl pažeidimų eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, ir remiantis praktiniais aspektais pateikti pagrindines jos formavimo problemas.

Tyrimo metodai. Magistro baigiamojo darbo rengimui buvo taikomi teoriniai ir empiriniai mokslinio tyrimo metodai:

⁵ Greičius, S., Vitkauskas, K. „Kelių policijos vykdomo prevencinio darbo poveikis eismo saugumui“. Jurisprudencija, 2002, t. 35(27); 46–62 p.

⁶ Daukšaitė, I. „Perdavimas vairuoti transporto priemonę neblaiviam asmeniui: atsakomybė ir jos taikymas Lietuvos Teismų praktikoje“. Teisinės problemos. 2015. Nr. 2 (88).

1. Sisteminės analizės. Šis mokslo metodas taikytas analizuojant atsakomybę už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, reglamentuojančias ir nustatančias teisės normas.

2. Lyginamosios analizės metodas taikytas analizuojant ir lyginant bendrosios kompetencijos teismų formuojamą teismų praktiką administracinėse ir baudžiamosiose bylose nustatant minėtus pažeidimus.

3. Dokumentų analizės metodas taikytas siekiant nustatyti pagrindines teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už konkrečius pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, taikymo problemas. Darbe didelis dėmesys skiriamas bendrosios kompetencijos teismų praktikos analizei.

4. Apibendrinimo metodas taikytas rengiant darbo įvadą ir išvadas.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys pagrindiniai darbo skyriai, smulkesni poskyriai, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis. Pirmajame darbo skyriuje pateikiami pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys atsakomybę už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, taip pat poįstatyminiai teisės aktai, nustatantys procesinių veiksmų atlikimą administracinėse ir baudžiamosiose bylose. Antrajame darbo skyriuje analizuojama įrodymų rinkimo problematika administracinėse ir baudžiamosiose bylose už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, analizuojama bendrosios kompetencijos teismų praktika vertinant įrodymus tokiose bylose, apžvelgiama alkoholio kiekio matuoklio, kaip įrodomosios priemonės, naudojimo ir vertinimo problematika. Trečiajame darbo skyriuje analizuojama administracinės ir baudžiamosios atsakomybės taikymo, atribojimo problematika, pateikiamos šiuo metu suformuotos teismų praktikos esminės spragos analogiškose bylose, jų sprendimo būdai. Magistro baigiamojo darbo pabaigoje darbo autorė pateikia rekomendaciją ir išvadas.

1. TEISĖS AKTAI, REGLAMENTUOJANTYS ATSAKOMYBĘ UŽ PAŽEIDIMUS EISMO SAUGUMUI, KAI JUOS PADARO NEBLAIVŪS ASMENYS, JŲ TAIKYMAS

Nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojo naujas Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (toliau - LR ANK)⁷, kuriame numatyta atsakomybė už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys. Pastebėta, kad naujajame LR ANK nebeliko neblaivumo suskirstymo laipsnių į lengvą, vidutinį ir sunkų, o administracinė atsakomybė, nustatius vairuotojo neblaivumą, numatyta tik iki 1,5 promilės, kadangi nuo 2017 m. sausio 1 d. įstatymų leidėjas kriminalizavo veiką, kai nustatomas daugiau negu 1,5 promilės neblaivumas, pakeičiant Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau - LR BK) 281 straipsnio nuostatas. Pastebėtina, kad daugiau negu prieš dešimtmetį minėto straipsnio nuostatose įstatymų leidėjas buvo įtvirtinęs tik baudžiamąją atsakomybę asmenims, vairuojantiems transporto priemones neblaiviams, tačiau praėjus keleriems metams minėta nuostata pašalinta, numatant už tokio pobūdžio pažeidimus vėl taikyti tik administracinę atsakomybę. Iki įsigaliojant nuo 2017 m. sausio 1 d. naujajai LR BK 281 straipsnio pataisai, vyko nemažai diskusijų ar įstatymų leidėjo įtvirtinti nauji pakeitimai, numatant baudžiamąją atsakomybę asmenims, vairuojantiems transporto priemones, kai nustatomas daugiau negu 1,5 promilės neblaivumas, ateityje bus veiksmingi mažinant tokių pažeidimų skaičių, ar išvis tokios veikos kriminalizavimas pagrįstas ir teisėtas. Kalbant apie administracinės ar baudžiamosios atsakomybės taikymo teisėtumą ir pagrįstumą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą akcentavo, kad „vertinant ar teisinė atsakomybė priskirtina administracinei ar baudžiamajai teisei, pabrėžtina, kad tarp administracinės ir baudžiamosios teisinės atsakomybės esama nemaža panašumų, bet yra ir esminių skirtumų. Administracinių nusižengimų ir nusikalstamų veikų pavojingumas yra nevienodas, skiriasi ir patraukimo administracinėn arba baudžiamojon atsakomybėn padariniai. Teisės doktrina visuotinai pripažįsta, kad administracinio nusižengimo ir nusikaltimo pavojingumas yra nevienodas. Didesnį nusikaltimo pavojingumą nulemia ne tik objekto, bet ir kitų objektyvių bei subjektyvių požymių visuma“.⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT), pasisakydamas administracinės ir baudžiamosios atsakomybės taikymo klausimu nurodė, kad „administraciniai nusižengimai yra pavojingos veikos, nes jas padarius taip pat pažeidžiamos tam tikros vertybės, tačiau jų pavojingumas yra mažesnis. Kadangi administracinės ir baudžiamosios atsakomybės skirtumus lemia ir administracinio nusižengimo bei nusikalstamos veikos prigimtis

⁷ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. TAR.2015-07-10, Nr. 11216.

⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas.

– šių veikų didesnis ar mažesnis pavojingumas, todėl, atibojant administracinį nusižengimą nuo baudžiamojo nusižengimo, itin svarbūs tampa šį padidintą ar sumažintą pavojingumą leidžiantys nustatyti kriterijai.⁹ Manytina, kad kriminalizavus veiką, kai asmenims, vairuojantiems transporto priemonės nustatomas daugiau negu 1,5 promilės neblaivumas, įvertintos visos būtinos aplinkybės ir pagrindai baudžiamajai atsakomybei taikyti, kadangi 1,5 promilės neblaivumas yra pavojingas apsvaigimo laipsnis, dėl kurio gali kilti labai skaudūs padariniai, t. y. žūtys ar sunkiai sutrikdyta kitų eismo dalyvių sveikata, didelė tikimybė nukentėti kitų asmenų turtui.

Kadangi teisės aktuose, reglamentuojančiose atsakomybę už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, teisės normų kai kurios dispozicijos yra blanketinės, todėl atskleidžiant jų turinį vadovujamasi ir kitų teisės aktų nuostatomis. Pirminiu blanketinių teisės normų šaltiniu yra Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas¹⁰, o teisės aktu, nustatančiu eismo keliais tvarką visoje Lietuvos Respublikoje yra Kelių eismo taisyklės (toliau – KET), kuriose įtvirtinta, kad „draudžiama vairuoti transporto priemonę [...] neblaiviams asmenims, policijos pareigūno reikalavimu vairuotojas privalo Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka leistis patikrinamas, ar nėra neblaivus [...], taip pat su eismo įvykiu susiję eismo dalyviai iškart po eismo įvykio privalo nevartoti psichiką veikiančių medžiagų (alkoholio [...]), kol bus patikrintas blaivumas“¹¹. KET įtvirtintos konkrečios taisyklės, už kurių pažeidimą kaltas asmuo traukiamas administracinėn arba baudžiamojon atsakomybėn.

1.1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas

Baudžiamoji atsakomybė už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs eismo dalyviai (asmenys, vairavę transporto priemonės), numatyta LR BK 281 straipsnio (Kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimas) 2, 4, 6 ir 7 dalyse. Kaip jau minėta, kad nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujai LR BK 281 straipsnio pataisai jis papildytas nauja 7 dalimi, kuria kriminalizuojama veika asmenų vairavusių transporto priemonės ar mokiusių praktinio vairavimo, kai kraujyje nustatoma daugiau negu 1,5 promilės alkoholio. Taip pat pakeista aptariamo straipsnio 9 dalis, kuri šiuo metu atitinka 10 dalį, nurodant, kad laikoma, kai aptariamo straipsnio 2, 4 ar 6 dalyje numatytą veiką padaręs asmuo yra apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje yra 0,41 promilės ir daugiau alkoholio arba kai jis vengia neblaivumo patikrinimo arba vartojo alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo.¹²

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. metų kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-76/2012.

¹⁰ Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. Valstybės žinios. 2000-10-31, Nr. 92-2883.

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-11 nutarimas Nr. 1950 "Dėl Kelių eismo taisyklių patvirtinimo". Valstybės žinios. 2003-01-23, Nr. 7-263.

¹² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47, 176, 220, 221, 272, 273, 281, 284 straipsnių pakeitimo įstatymas. TAR, 2016-03-25, Nr. 2016-06428.

Taigi pagrindai, surinkus visus būtinus pirminius įrodymus įvykio vietoje, baudžiamajai atsakomybei taikyti pagal LR BK 281 straipsnio 2, 4, 6 arba 7 dalį yra šie:

- 1) vairuodamas transporto priemonę vairuotojas yra apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje yra 0,41 promilės ir daugiau alkoholio, sukelia eismo įvykį, kurio metu nesunkiai arba sunkiai sutrikdoma kito žmogaus sveikata, žmogus žūsta arba nukentėjusiam asmeniui padaroma didelė turtinė žala;
- 2) vairuojančio transporto priemonę arba mokančio praktinio vairavimo eismo dalyvio kraujyje nustatoma daugiau negu 1,5 promilės alkoholio.

Pagrindiniu komentuojamos nusikalstamos veikos objektu yra kelių transporto eismo saugumas. Papildomu nusikalstamos veikos objektu reikia laikyti ir žmogaus gyvybę, sveikatą ir nuosavybę. Objektyviają nusikaltimo eismo saugumui pusę apibūdina eismo saugumo pažeidimas, padarytas vairuojant transporto priemonę neblaiviam asmeniui. Kadangi LR BK 281 straipsnyje numatytų nusikaltimų sudėtys yra materialiosios (išskyrus 7 dalį, kuri yra formali), todėl turi būti nustatytas ir priežastinis ryšys tarp eismo saugumo taisyklių pažeidimo (veikos) ir numatytų padarinių. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2009 m. kovo 24 d. „Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose“ apžvalgoje nurodė, kad „teismų praktikoje nepakankamai dėmesio skiriama atskiriems LR BK 281 straipsnyje numatytiems nusikaltimo požymiams nustatyti. Priežastinio ryšio įrodinėjimas teismų praktikoje dažnai apsiriboja ekspertizės akto ar specialisto išvadų atkartojimu, todėl jose pateikiami duomenys ne visada tinkamai teisiškai vertinami. Be to, iš teismų sprendimų dažnai neišku, ar išdėstyti motyvai atspindi padaryto kelių transporto eismo saugumo taisyklių pažeidimo, ar priežastinio ryšio arba kaltės nustatymą, o tai irgi apsunkina šių požymių įrodinėjimą. Sudėtingesni klausimai nustatant kaltininko apsvaigimą nuo alkoholio teismams iškyla tada, kai po eismo įvykio dėl įvairių priežasčių kaltininkui neatliekama medicininė apžiūra. Dažniausiai taip atsitinka tada, kai kaltininkas pasišalina iš įvykio vietos ir negali būti pristatytas į sveikatos priežiūros įstaigą medicininės apžiūros tikslu arba tokios patikros atsisako. Teismų praktikoje asmens apsvaigimas nuo alkoholio gali būti nustatomas ir kitais duomenimis, pavyzdžiui liudytojų, tiesiogiai bendravusių su kaltininku iki eismo įvykio, parodymais. Tokia praktika nepažeidžia įstatymo reikalavimų, nes asmens apsvaigimą siejant tik su kraujo tyrimo atlikimu, būtų sudaromos prielaidos kaltininkams, pasišalinusiems iš eismo įvykio vietos ir dėl to nesant galimybės atlikti medicininės apžiūros, išvengti griežtesnės baudžiamosios atsakomybės. Kai kaltininko apsvaigimas nuo alkoholio nustatomas neatlikus kraujo tyrimo, bet kitais duomenimis, pavyzdžiui, liudytojų parodymais, tokiu atveju neįmanoma nustatyti tikslios alkoholio koncentracijos jo kraujyje. Nors pagal baudžiamąjį įstatymą aptariamas kvalifikuojamasis požymis siejamas ne su

alkoholio vartojimo faktu, bet su nustatytu alkoholio kiekiu kaltininko kraujyje, kadangi LR BK 281 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad asmuo laikomas apsvaigusi nuo alkoholio, kai alkoholio koncentracija jo kraujyje viršija 0,41 promilės, tačiau LR BK 281 straipsnyje baudžiamoji atsakomybė nediferencijuojama priklausomai nuo kaltininko apsvaigimo laipsnio, todėl teismų praktikoje nereikalaujama, kad aptariamam atveju būtų nustatyta tiksli alkoholio koncentracija jo organizme¹³.

Iš pateiktos LAT apžvalgos matyti, kad taikant baudžiamąją atsakomybę asmenims, pagal LR BK 281 straipsnio 2, 4 ir 6 dalis, kai nenustatytas tikslus apsvaigimas nuo alkoholio, kaltė gali būti įrodoma ir kitais įrodymais, t. y. liudytojų parodymais, pareigūnų tarnybiniais pranešimais ir t. t., tačiau įrodant asmens kaltę pagal komentuojamo straipsnio 7 dalį vadovaujamosi ne tik liudytojų ar policijos pareigūnų parodymais, tačiau turi būti nustatytas ir didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas. Todėl šiuo atveju, nustatant atsakomybės traukiamo asmens neblaivumą vadovaujamosi ir kitais procesiniais teisės normų dokumentais. Pagrindiniu poįstatyminiu teisės aktu, kuriuo vadovaujamosi nustatant neblaivumą yra Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklės, kuriose apibrėžta, kad „neblaivumo tikrinimas, tai policijos [...] pareigūnų veiksmai, kai meteorologiškai patikrintomis specialiosiomis priemonėmis pagal iškvėptame ore esančią etilo alkoholio koncentraciją matoma ar transporto priemonės vairuotojas [...], vairuojantis transporto priemonę nusikalstamos veikos padarymu įtariamam asmuo, administracinė atsakomybės traukiamas asmuo [...] yra neblaivus“¹⁴. Taip pat neblaivumo nustatymo metodiką reglamentuoja Medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo ir Bendros asmens būklės įvertinimo metodika¹⁵ (toliau – Metodika). Remiantis šiuo poįstatyminiu teisės aktu atliekama sveikatos priežiūros įstaigoje pristatyto asmens, vairavusio transporto priemonę, apžiūra, taip pat sveikatos priežiūros įstaigos medikas atlieka bendrą būklės įvertinimą ir būtinų neblaivumui nustatyti požymių indentifikavimą, kraujo tyrimo, neblaivumui nustatyti, paėmimą. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo poįstatyminiu teisės aktu vadovujasi ne tik sveikatos priežiūros įstaigų medikai, tačiau ir policijos pareigūnai, kadangi vertinant bendrą asmens būklę pateikti pagrindiniai požymiai, nusakantys, kad asmuo gali būti neblaivus, tai sklindantis alkoholio kvapas iš asmens burnos, neadekvatus elgesys, nerišli kalba, nekoordinuoti judesiai. Nustačius asmens

¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga (Teismų praktika 30).

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-05-12 nutarimas Nr. 452 "Dėl transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklių patvirtinimo ir leidžiamos etilo alkoholio koncentracijos darbo metu nustatymo". Valstybės žinios. 2006-05-18, Nr. 56-2000.

¹⁵ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006-06-20 įsakymas Nr. V-505 „Dėl Medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo ir Bendros asmens būklės įvertinimo metodikų patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2006-06-24, Nr. 71-2641.

veiksmuose šiuos požymius gali būti atliktas ir bendras asmens būklės vertinimas, tai asmens ėjimas tiesia linija, ar gali atsimerkęs ir užsimerkęs pirštu pataikyti į nosies galą. Policijos pareigūnas nustatęs visus minėtus požymius juos išsamiai aprašo savo tarnybiniame pranešime, kuris yra labai svarbus, kaip vienas iš įrodymų.

Susipažinus su pagrindinio teisės akto, reglamentuojančio baudžiamąją atsakomybę už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, nuostatomis, nustatyta, kad LR BK 281 straipsnio 2,4 ir 6 dalyse nenustačius asmens, vairavusio transporto priemonę ir nesunkiai ar sunkiai sutrikdžius kito asmens sveikatą, ar įvykus kito eismo dalyvio žūčiai, neblaivumą, jis gali būti įrodytas liudytojų parodymais. Taip pat nustatyta, kad už tokio pobūdžio nusikalstamą veiką numatyta ir baudžiamoji atsakomybė atsisakius patikrinti neblaivumą ar vartojant alkoholinius gėrimus vairuotojui įvykus eismo įvykiui, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad baudžiamoji atsakomybė nenumatyta asmenims, tik vairuojantiems transporto priemones, kurie atsisako patikrinti įvykio vietoje neblaivumą. Todėl manytina, kad atsisakymas asmens, vairavusio transporto priemonę patikrinti neblaivumą taip pat turi būti kriminalizuojamas.

1.2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas

Administracinė atsakomybė už pažeidimus eismo saugumui numatyta LR ANK¹⁶ specialiosios dalies XXII skyriuje „Administraciniai nusižengimai, susiję su transportu ir kelių ūkiu“. Atkreiptinas dėmesys, kad šiame skyriuje vienu atveju neblaivumas eismo dalyvių, kai nustatomas jų veiksmuose padarytas administracinis nusižengimas, vertinamas kaip sunkinanti aplinkybė taikant administracinę nuobaudą, o kitu atveju kaip būtinas nustatyti požymis, dėl kurio kyla administracinė atsakomybė, pavyzdžiui, neblaivaus pėsčiojo perėjimas gatvę ne per pėsčiųjų perėją, kai ji įrengta jo matomumo zonoje. Neblaivaus pėsčiojo veiksmuose nustatytas administracinis nusižengimas bus kvalifikuojamas pagal atitinkamą minėto skyriaus straipsnį, o nustatytas neblaivumas vertinamas kaip sunkinanti aplinkybė taikant administracinę nuobaudą, todėl tokio pobūdžio neblaivių eismo dalyvių padaryti administraciniai nusižengimai darbe aptariamai nebus, kadangi nekyla atsakomybės taikymo problemos, įrodymų rinkimo ir vertinimo tokio pobūdžio administracinio nusižengimo byloje. Administracinė atsakomybė asmenims, vairuojantiems transporto priemones neblaiviams numatyta LR ANK 420 straipsnio 3 ir 4 dalyse (Pavojingas ir chuliganiškas vairavimas, Kelių eismo taisyklėse nustatyto draudimo lenkti ar įvažiuoti į priešpriešinio eismo juostą pažeidimas), 422 straipsnyje (Transporto priemonių vairavimas, kai tai daro neblaivūs arba apsvaigę nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką

¹⁶ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. TAR.2015-07-10, Nr. 11216, *supra* note.

veikiančių medžiagų vairuotojai), 423 straipsnio 3 dalyje (Nežymų sveikatos sutrikdymą ir turto sugadinimą nulėmęs Kelių eismo taisyklių pažeidimas), 424 straipsnio 4 dalyje (Transporto priemonių vairavimas neturint teisės vairuoti), 427 straipsnyje (Pakartotinis transporto priemonių vairavimas, kai tai daro neblaivūs arba apsvaigę nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vairuotojai)¹⁷.

Taikant administracinę atsakomybę neblaiviems asmenims vairuojantiems transporto priemones, turi būti nustatomas specialus administracinio nusižengimo subjektas – vairuotojas ir specialus administracinio nusižengimo subjekto požymis – neblaivumas, bei konkretus neblaivumo laipsnis. Todėl šiuo atveju turi būti įrodinėtina svarbiausia aplinkybė, kad neblaivus asmuo vairavo transporto priemonę. Pastebėtina, kad taikant administracinę atsakomybę ir tinkamai kvalifikuojant veikas neblaiviems asmenims, vairuojantiems transporto priemones, susiduriama su tokiomis probleminėmis situacijomis, kai transporto priemonę, pavyzdžiui, lengvąjį automobilį, vairavęs asmuo turi suteiktą teisę vairuoti kitos rūšies transporto priemones, pavyzdžiui, motociklą. Surašant administracinio nusižengimo protokolą kyla klausimas kaip tinkamai kvalifikuoti tokią asmens veiką, t. y. veiką kvalifikuoti tik kaip neblaivaus asmens, vairavusio transporto priemonę, neturint teisės vairuoti tos rūšies transporto priemonės pagal LR ANK 424 straipsnio 4 dalį arba kartu taikyti ir LR ANK 422 straipsnio 5 dalies nuostatas. LAT 2016 m. gruodžio 20 d. nutartyje pasisakė, „kad tais atvejais, kai pažeidimą padaro asmuo neturėdamas teisės vairuoti konkrečios kategorijos transporto priemonės, tačiau jis turi teisę vairuoti kitos kategorijos transporto priemones, tokiam pažeidėjui turi būti taikoma atsakomybė kaip asmeniui, turinčiam teisę vairuoti transporto priemones. Taip įstatymas aiškinamas atsižvelgiant į nuobaudos – teisės vairuoti transporto priemones atėmimo – paskirtį, nes ši nuobauda yra skirta tam, kad administracinę atsakomybę patrauktas asmuo negalėtų daryti naujų teisės pažeidimų, susijusių su transporto priemonių, taigi visų rūšių motorinių transporto priemonių vairavimu.“¹⁸

Taip pat kyla nemažai probleminių situacijų taikant administracinę atsakomybę dėl chuliganiško ir pavojingo vairavimo, kai pažeidimus padaro neblaivūs asmenys, vairavę transporto priemones. Valentinas Tumas, nagrinėdamas chuliganiško ir pavojingo vairavimo vertinimą, kaip Kelių eismo taisyklių pažeidimą priėjo išvados, kad „asmuo vairavo chuliganiškai, nepakanka vien konstatuoti kelių eismo taisyklių pažeidimo, o turi būti įrodytos chuliganiškos paskatos. Chuliganiškos paskatos pasireiškia – aktyviais veiksmais, kuriais šiurkščiai pažeidžiama viešoji tvarka, eismo saugumas ir yra aiškus visuomenės negerbimas ir kai nėra konkrečių, aiškių motyvų

¹⁷ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, *supra* note.

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-7-72-648/2016.

ir tikslų tokiam elgesiui, o pavojingas vairavimas – tai toks vairavimas, kuris kelia grėsmę savo ir aplinkinių sveikatai, gyvybei ar turtui.¹⁹ LAT, aiškindamas atsakomybės taikymo pagrindus dėl chuliganiško ir pavojingo vairavimo, kai tokius pažeidimus padaro neblaivūs asmenys, pasisakė, kad „pagal teismų praktiką chuliganiškos paskatos – tai tam tikros veikos darymo priežastys, kai veika daroma dėl aiškaus žmogaus ar visuomenės negerbimo, elementarių moralės bei elgesio normų niekinimo, kai asmens elgesys yra atviras iššūkis visuomeninei tvarkai, siekiant pasirodyti prieš aplinkinius, pademonstruoti niekinantį požiūrį į juos arba visai be dingsties, arba panaudojant kaip pretekstą savo veiksams mažareikšmę dingstį. Taip pat teismų praktikoje chuliganiškomis paskatomis paprastai pripažįstami atvejai, kai asmuo, dalyvaudamas viešajame eisme – kelyje, arba automobilių stovėjimo aikštelėje ar žmonių susibūrimo vietoje, savo pavojingu kitų asmenų ar jų turtui elgesiu siekia atkreipti aplinkinių dėmesį, sąmoningai pabrėždamas kelių eismo saugumo taisyklių nesilaikymą bei atsargumo, saugumo ir pagarbos kitų eismo dalyvių turtui bei asmeniui ignoravimą“.²⁰

Taigi pagrindiniu teisės aktu, reglamentuojančiu administracinę atsakomybę už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys yra LR ANK. Pastebėtina, kad tam tikrose situacijose neužtenka vien nustatyti asmens vairavimo ir neblaivumo fakto, kartais būtina nustatyti ir kitus aukščiau pateiktus veiką kvalifikuojančius požymius. Tai pat pasitaiko ir tokių atvejų, kai asmuo, vairavęs transporto priemonę neblaivus viena veika padaro kelis administracinius nusižengimus, už kuriuos atsakomybė reglamentuojama skirtingose LR ANK straipsniuose, todėl tokia veika turi būti vertinama kaip administracinių nusižengimų sutaptis.

¹⁹ Tumas V. „Chuliganiško ir pavojingo vairavimo, kaip Kelių eismo taisyklių pažeidimų, vertinimas“. Mokslinių straipsnių rinkinys, 2012, 246-260 p.

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 8 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-4-511/2018.

2. ĮRODYMŲ RINKIMAS BYLOSE DĖL PAŽEIDIMŲ EISMO SAUGUMUI, KAI JUOS PADARO NEBLAIVŪS ASMENYS, JŲ RINKIMO PROBLEMATIKA IR VERTINIMAS PRAKTIKOJE

Įrodymų rinkimas tiek administracinių nusižengimų bylose, tiek ikiteisminio tyrimo bylose įrodant neblaivių asmenų, vairavusių transporto priemonę ir padariusių pažeidimus eismo saugumui yra labai svarbus tyrimo etapas. Dažniausiai pradėjus administracinio nusižengimo bylos teiseną ji užbaigiama tą pačią dieną, kai įvykio vietoje surenkami visi būtini įrodymai ir ji užbaigiama administracinio nusižengimo protokolo ar administracinio nusižengimo protokolo su administraciniu nurodymu surašymu. Baudžiamajame procese vienadienio tyrimo nėra, pradėjus ikiteisminį tyrimą ir surinkus visus būtinus įrodymus ikiteisminiam tyrimui pradėti jis tęsiamas, o ikiteisminiam tyrimui vadovaujantis prokuroras priima galutinį sprendimą dėl tyrimo užbaigimo ir ikiteisminio tyrimo bylos su galutiniu kaltinamuoju aktu perdavimo teisminiam nagrinėjimui.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – LR BPK)²¹ 20 straipsnyje nustatyta, kad „įrodymai baudžiamajame procese yra įstatymų nustatyta tvarka gauti duomenys. Ar gauti duomenys ikiteisminio tyrimo byloje laikytini įrodymais sprendžia teismas arba teisėjas, kurio žinioje yra byla. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso komentare išaiškinta, kad visuminė LR BPK analizė leidžia išskirti tam tikras įrodymų formas: asmenų parodymus, ekspertizės aktus ir specialisto išvadas, dokumentus ir daiktus. Apie įrodymus pradedama kalbėti tik tada, kai procesas vyksta teisme. Ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras disponuoja tik tam tikrais duomenimis, ikiteisminio tyrimo medžiaga, kuri įrodymais virsta tik tada, kai įrodymais šią medžiagą pripažįsta teismas. Tokia įrodymų samprata pasirinkta todėl, kad pasakyti, ar tam tikri duomenys gali būti pripažįstami įrodymais, galinčiais nulemti sprendimo byloje priėmimą, galima tik teismo proceso metu. Įrodymais negali būti laikomi tokie duomenys, kurių patikimumas teismo proceso metu negali būti patikrintas, pavyzdžiui, anoniminiai pranešimai arba kitokie pranešimai, kurių informacijos šaltinis nėra žinomas arba yra žinomas, tačiau patikrinti to šaltinio patikimumą teisme nėra jokios galimybės. Įrodymų vertinimas yra teismo prerogatyva, kiti teismo proceso dalyviai gali teismui tik teikti pasiūlymus dėl duomenų pripažinimo ar nepripažinimo įrodymais ir dėl išvadų, darytinų vertinant įrodymus“.²²

Įrodymų vertinimas ir pripažinimas jų įrodymais plačiai nagrinėjamas teisės mokslininkų, pavyzdžiui, U. Arlauskaitė – Rinkevičienė, vertindama įrodymų sampratos teisinę

²¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Baudžiamojo proceso kodeksas. Valstybės žinios, 2002-04-09, Nr. 37-1341.

²² G. Goda, M. Kazlauskas, P. Kuconis, J. Rinkevičius, G. Švedas, G. Jasaitis, R. Markevičius. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras I-IV dalys. Teisines informacijos centras, 2003, 45-49.

reglamentaciją nurodė, kad „ikiteisminį tyrimą atliekantis pareigūnas, ieškodamas faktinių duomenų apie padarytą nusikalstamą veiką, juos rinkdamas, turi tuo pačiu metu juos įvertinti, kitaip šis darbas taps beprasmiškas, praras tikslą ir niekais pavers siekiamą rezultatą. Sureikšminti teismo prerogatyvą vertinti faktinius duomenis taip pat klaidinga. Be pradinio tyrėjo atlikto faktinio duomenų įvertinimo nebūtų galima aiškiai numatyti siektiną tikslą, o be jo procese renkami faktiniai duomenys neatitiktų griežtų įstatyme apibrėžtų įrodymų leistinumui bei liečiamumo (sąsajumo) reikalavimų. Išvada, kad įrodinėjimo procesas prasideda nuo tyrimui reikšmingų duomenų suradimo ir baigiasi jų įvertinimu, turėtų būti neginčijama. Tyrėjas, pradėjęs ieškoti galimos įrodomosios informacijos, kartu vertina, ar faktinis duomuo laikytinas leistinu ir patikimu įrodinėjimo procese“.²³

Pradėjęs administracinio nusižengimo bylos teiseną neblaivaus asmens, vairavusio transporto priemonę ir padariusio administracinį nusižengimą eismo saugumui, įrodinėjimo procedūra nustatyta LR ANK 569 straipsnyje, kuris apibrėžia, kad „įrodymais laikytini administracinio nusižengimo byloje bet kurie įstatymų nustatyta tvarka surinkti faktiniai duomenys, kuriais remdamiesi administracinio nusižengimo tyrimą atliekantis pareigūnas nustato administracinio nusižengimo padarymo faktą ir aplinkybes, administracinę atsakomybę traukiamo asmens kaltę, atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes, turinčias reikšmės bylai teisingai išnagrinėti. Minėto straipsnio nuostatos, priešingai negu baudžiamajame procese, aiškiai apibrėžia kokiomis priemonėmis fiksuojami administracinio nusižengimo byloje įrodymai, tai administracinio nusižengimo protokolu, pareigūnų tarnybiniais pranešimais, pranešimais, aktais ar kitais dokumentais, kuriais asmenys, kurie nėra pareigūnai, užfiksavo administracinio nusižengimo požymių turinčios veikos padarymą, nuotraukomis, garso ar vaizdo įrašais, liudytojų, nukentėjusiojo ir administracinę atsakomybę traukiamo asmens parodymais ir paaiškinimais, ekspertizės aktu, specialisto išvada, daiktiniais įrodymais, daiktų ir dokumentų paėmimo protokolu ir kitokiais dokumentais. LR ANK 593 straipsnyje pateikti administracinį nusižengimą tiriančių pareigūnų įgaliojimai, kurie yra pakankamai platūs ir netgi gali būti *mutatis mutandis* taikomos Baudžiamojo proceso kodekso nuostatos“.²⁴ Įsigaliojus naujam LR ANK jis iš esmės pakeitė prieš tai galiojusį administracinę teiseną reglamentuojantį teisės aktą, tačiau įrodymų rinkimo būdai, priemonės, asmens kaltę pagrindžiantys būtini įrodymai, jų rinkimo ypatumai ir vertinimas išliko tokie patys, kaip ir prieš tai galiojusiam teisės akte. Įrodymų rinkimo ir jų vertinimo administracinėse bylose tematika parengta nemažai teisinių mokslinių straipsnių. D. Urbonas, nagrinėdamas įrodinėjimo problematiką administracinėse bylose nurodė, kad „kiekvienoje

²³ Arlauskaitė – Rinkevičienė. U „Pažinimo proceso ir tiesos nustatymo baudžiamajame procese probleminiai aspektai“. Jurisprudencija, 2008, t. 3 (105), p. 67-74.

²⁴ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, *supra* note, 569 str., 593 str.

administracinėje byloje būtina nustatyti pažeidimo padarymo faktą, asmens kaltę ir kitas bylai reikšmingas aplinkybes. Tik išsiaiškinus visus įrodinėjimo dalyko elementus galima tikėtis, kad tinkamai bus įgyvendinti administracinės teisenos uždaviniai. Taip pat pasak D. Urbono renkant įrodymus administracinėse bylose būtina nustatyti įrodinėjimo ribas, kad įrodinėjimo procese būtų surinktas optimalus kiekis informacijos ir nebūtų nepagrįstai susiaurintos arba išplėtos įrodinėjimo ribos. Įrodinėjimas administracinėse bylose vyksta tiek tiriant administracinį nusižengimą, tiek nagrinėjant bylą, tačiau tyrimą atliekantys pareigūnai ir nagrinėjantys pareigūnai turi skirtingas galimybes įrodinėti, kadangi dažniausiai tinkamais įrodymais jie pripažįstami bylos nagrinėjimo metu, tačiau visiškai užmirštas administracinis tyrimas“.²⁵

2.1. Įrodymų rinkimas administracinio nusižengimo bylose

LR ANK 563 straipsnio nuostatose nurodyta, kad „administracinių nusižengimų teisenos paskirtis yra greitai ir objektyviai, visapusiškai ir išsamiai iširti administracinius nusižengimus, tinkamai taikyti įstatymus, patraukti kaltuosius asmenis administracinėn atsakomybėn sumažinant valstybės prievartos priemonių naudojimą, užtikrinti, kad paskirtos administracinės nuobaudos ir administracinio poveikio priemonės būtų laiku įvykdytos“.²⁶

Nustačius kas administracinio nusižengimo byloje laikytina įrodymais, jų nustatymo priemonės ir būdus, šiame poskyryje darbo autorė apžvelgs įrodymų rinkimo ir vertinimo problematiką administracinio nusižengimo bylose, kai administracinį nusižengimą padaro neblaivūs transporto priemonę vairavę asmenys. Administracinio nusižengimo bylos teiseną dėl neblaivių vairuotojų padarytų administracinių nusižengimų eismo saugumui prasideda nuo transporto priemonę vairavusio asmens neblaivumo nustatymo, kurią reglamentuoja prieš tai minėtos Metodikos nuostatos. Nustačius pagrindinius požymius, kad transporto priemonę vairavęs asmuo gali būti neblaivus, jo blaivumą policijos pareigūnas patikrina sertifikuotu alkoholio kiekio matuokliu, kurio užfiksuoti rodmenys administracinio nusižengimo byloje yra pagrindiniu įrodymu, patvirtinančiu, kad transporto priemonę asmuo vairavo būdamas neblaivus. Taip pat administracinio nusižengimo byloje laikytinas labai svarbiu įrodymu policijos pareigūno tarnybinis pranešimas, kuriame išsamiai ir nuosekliai išdėstomos visos įvykio aplinkybės, nustatant administracinį nusižengimą ir fiksuojant svarbias nusižengimui išaiškinti aplinkybes. Surinkus visus būtinus įrodymus, policijos pareigūnas, atlikęs administracinio nusižengimo tyrimą, surašo administracinio nusižengimo protokolą, kuriuo užbaigiama pradėta administracinio

²⁵ Urbonas. D. „Įrodinėjimo administracinių teisės pažeidimų bylose problemos“. Jurisprudencija, 2003, t. 41(33); 130–140.

²⁶ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, *supra* note, 563 str.

nusižengimo bylos teiseną. Administracinio nusižengimo protokole suformuotas asmeniui teisingas kaltinimas yra labai svarbus momentas, nuo kurio priklauso administracinės bylos baigtis. Atkreiptinas dėmesys, kad LAT ne vienoje byloje yra pasisakęs, kad „administracinio nusižengimo protokolas yra procesinis dokumentas, kuriame formuluojamas kaltinimas administracinio nusižengimo padarymu padariusiam asmeniui, fiksuojami nustatyti įrodymai, kitos aplinkybės ir žinios, reikšmingos nagrinėjant bylą. Administracinio nusižengimo protokolu apibrėžiamos administracinio nusižengimo bylos nagrinėjimo ribos. Nuo teisingo protokolo surašymo priklauso ir administracinio nusižengimo bylos baigtis, administracinio nusižengimo protokolas turi lemiamą reikšmę nustatant asmens kaltę. Administracinė atsakomybė traukiamam asmeniui kaltinimas turi būti suformuluotas aiškiai, t. y. nurodant, kokiais konkrečiais veiksmais ar neveikimu buvo padarytas administracinis nusižengimas. Protokolas surašomas tam, kad asmuo galėtų gintis nuo kaltinimo, o gintis nuo pareikšto kaltinimo yra įmanoma tik tada, kai iš administracinio teisės pažeidimo protokolo galima suvokti, už kokią veiką norima taikyti administracinę atsakomybę. Tai yra svarbi asmens, kaltinamo pažeidimo padarymu, procesinių teisių gintis nuo pareikšto kaltinimo garantija, nes veikos teisinis kvalifikavimas gali lemti ir gynybos strategiją“²⁷. Iš pateiktos LAT nutarties darytina išvada, kad nuo tinkamai ir teisingai surašyto administracinio nusižengimo protokolo priklauso ir teisingas nutarimo priėmimas, kurio metu įgaliotas pareigūnas arba teismas įvertina administracinio nusižengimo byloje surinktus duomenis, kurie įrodymais pripažįstami byloje nutarimo priėmimo metu. Teismai, įrodymų vertinimo administracinio nusižengimo aspektu, ne vienoje nutartyje yra pasisakę, kad „nustatant teisiškai reikšmingas aplinkybes turi būti įvertinta byloje surinktų įrodymų visuma, jų pakankamumas, nuoseklumas, galimi jų prieštaravimai, logiškumas, atitinkamų duomenų nurodymo aplinkybės bei įrodymų šaltinių patikimumas. Be to, duomenų pripažinimas įrodymais bei jų vertinimas yra bylą nagrinėjančio teismo (įgalioto nagrinėti bylą pareigūno) prerogatyva. Kiti proceso dalyviai gali teismui (įgaliotam nagrinėti bylą pareigūnui) tik teikti pasiūlymus dėl duomenų pripažinimo įrodymais“²⁸.

Tačiau pradėta administracinio nusižengimo bylos teiseną neblaivaus asmens, vairavusio transporto priemonę, atžvilgiu nesibaigia vien tik neblaivumo nustatymu, tarnybinio pranešimo parengimu ir administracinio nusižengimo protokolo surašymu. Kiekvieno administracinio nusižengimo dėl neblaivaus asmens, vairavusio transporto priemonę, pradėta administracinio nusižengimo bylos teiseną yra savaip ypatinga, o pareigūnas ją pradėjęs nuosekliai ir kryptingai privalo surinkti neginčijamus įrodymus, patvirtinančius asmens kaltę.

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 20 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-10-693/2018.

²⁸ Panevėžio apygardos teismo 2018 m. vasario 22 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-35-768/2018.

Taip pat svarbiais įrodymais administracinio nusižengimo byloje yra liudytojų duoti paaiškinimai, ypač jie yra labai svarbūs, kai pareigūnas tik jais vadovaujasi traukdamas neblaivų asmenį, vairavusį transporto priemonę, atsakomybėn, o pats nėra įvykio liudytoju, kuris matė, kaip neblaivus asmuo vairavo transporto priemonę. Aiškindamasis visas įvykio aplinkybes ir rinkdamas įrodymus policijos pareigūnas turi išsamiai apklausti asmenį mačiusį įvykį, būtina išsiaiškinti ar įvykio liudytojas aiškiai matė asmenį, vairavusį transporto priemonę, kaip pasireiškė jo elgesys, ar jis buvo išlipęs iš transporto priemonės ir dingęs iš liudytojo akiračio, ar vartojo alkoholinius gėrimus iki atvykstant policijos pareigūnams. Nemažai pasitaiko atvejų, kai policijos pareigūnai netinkamai išsiaiškina visas įvykio aplinkybes, neišsamiai apklausia įvykį mačiusius liudytojus ir neblaiviam asmeniui, vairavusiam transporto priemonę surašo administracinio nusižengimo protokolą, tačiau tokiai bylai pasiekus teismą ir jame, vertinant surinktus įrodymus, apeliaciniai skundai yra tenkinami ir administracinio nusižengimo bylos nutraukiamos. Vilniaus apygardos teismas analogiškoje pateiktoje situacijoje, rašytinio proceso tvarka, nagrinėdamas „V. Š. skundą administracinio nusižengimo byloje, kurioje jis buvo patrauktas administracinėn atsakomybėn pagal LR ANK 422 straipsnio 7 ir 9 dalį, dėl to, kad 2016 m. rugsėjo 16 d., apie 16.23 val., turėdamas teisę vairuoti transporto priemonės vairavo automobilį ir įstatymo nustatyta tvarka policijos pareigūno reikalavimu neleido pasitikrinti ar nėra neblaivus, tuo pažeidė Lietuvos Respublikos vyriausybės 2002-12-11 nutarimu Nr. 1950 patvirtintų Kelių eismo taisyklių 17 punkto reikalavimus, 2017 m. gegužės 29 d. nutartyje teismas nurodė, kad pareigūnai administracinio nusižengimo byloje nesurinko pakankamai įrodymų, pagrindžiančių V. Š. kaltę. Teismas ir administracinių nusižengimų bylas ne teismo tvarka nagrinėjanti institucija (pareigūnas) įrodymus įvertina pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą išsamiau ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, vadovaudamiesi įstatymu. Tai reiškia, kad nustatant teisiškai reikšmingas aplinkybes turi būti įvertinta byloje surinktų įrodymų visuma, jų pakankamumas, nuoseklumas, galimi jų prieštaravimai, logiškumas, atitinkamų duomenų nurodymo aplinkybės bei įrodymų šaltinių patikimumas. Teismas pabrėžė, kad teisingo teismo baigiamojo akto priėmimą lemia ne įrodinėjimo apimtis, o daromų teisinių išvadų pagrįstumas. Įvertinęs visus byloje esančius įrodymus teismas konstatavo, kad V. Š. nurodytu laiku vairavo transporto priemonę, o iš paskos jo kita transporto priemone važiuęs liudytojas tai matė, tačiau V. Š. įvažiavęs į jo gyvenamojo namo kiemą jis įėjo į namo vidų, dingo iš liudytojo akiračio, o policijos pareigūnai į įvykio vietą atvyko maždaug po 30 minučių ir V. Š. rado miegantį lovoje. Policijos pareigūnai, remdamiesi liudytojo parodymais, kad V. Š. vairavo transporto priemonę, būdamas neblaivus pareikalavo pasitikrinti alkoholio kiekio matuokliu, tačiau šio policijos pareigūnų reikalavimo V. Š. atsisakė dėl ko V. Š. buvo surašytas administracinio nusižengimo protokolą dėl aukščiau minėtų LR ANK nuostatų pažeidimų. Teismas, vadovaudamasis kitų teisės aktų nuostatomis, nutartyje pateikė

vairuotojo sampratą ir analizuodamas nustatytas įvykio faktines aplinkybes ir pirmiau nurodytus teisės aktus, reglamentuojančius vairuotojo sampratą, pareigas ir pareigą dėl atsisakymo patikrinti alkoholio kiekio matuokliu, nustatė, kad V. Š. pagal byloje nustatytas aplinkybes, kai iš jo buvo reikalaujama patikrinti neblaivumą jam jau būnant savo namuose, nuo transporto priemonės vairavimo iki policijos pareigūno reikalavimo patikrinti blaivumą praėjus tam tikram laiko tarpui (apie 30 minučių), nebegalėjo būti laikomas vairuotoju minėtų teisės aktų prasme ir todėl neturėjo pareigos tikrintis blaivumą. Teisės normos numato eismo dalyvių (tame tarpe ir vairuotojų) pareigą iškart po eismo įvykio nevartoti psichiką veikiančių medžiagų (alkoholio, narkotinių priemonių, psichotropinių ir kitų svaigųjų medžiagų), kol bus patikrintas blaivumas ar apsvaigimas arba atsisakyta tai atlikti, už kurios nevykdymą numatyta administracinė atsakomybė, tačiau byloje nenustatyta, kad V. Š. iki atsisakymo patikrinti neblaivumą būtų patekęs į eismo įvykį, todėl turėjo teisę vartoti alkoholinius gėrimus po to, kai baigė vairuoti automobilį. Teismas tai pat nutartyje pasisakė, jog aiškinimas, kad asmuo, kaip vairuotojas, turi pareigą tikrintis neblaivumą ne tik sustabdžius jo vairuojamą transporto priemonę, ar iškart po sustojimo, bet ir neapibrėžtos trukmės laikotarpį po vairavimo, teismo nuomone, reikštų ne ką kitą, o plečiamąjį įstatymo aiškinimą, kas prieštarauja ne tik LR ANK 2 straipsnio 4 dalies nuostatom, jog atsako tik tas asmuo, kurio padaryta įstatymų uždrausta veika atitinka LRANK nustatytus administracinio nusižengimo požymius, bet ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 4 dalies nuostatai, jog bausmė gali būti skiriama ar taikoma tik remiantis įstatymu. Todėl teismas, įvertinęs visas administracinio nusižengimo byloje nustatytas aplinkybes ir joje surinktus įrodymus V. Š. atžvilgiu administracinio nusižengimo bylą nutraukė, nenustatęs jo veiksmuose aukščiau minėtų LR ANK nuostatų pažeidimų.²⁹ Iš pateiktos nutarties darytina išvada, kad šiuo atveju liudytojo parodymai administracinio nusižengimo byloje nėra esminiu įrodymu, kuriuo remiantis asmuo būtų patrauktas administracinėn atsakomybėn, kadangi byloje nebuvo surinkta kaltę patvirtinančių įrodymų, kad asmuo namuose nevarė alkoholinių gėrimų, baigęs vairuoti transporto priemonę, o policijos pareigūnai šios aplinkybės neįvertino ir nepagrįstai surašė administracinio nusižengimo protokolą.

Neretai pasitaiko atveju, kai sustabdytos transporto priemonės vairuotojas, būdamas akivaizdžiai neblaivus, atsisako vykdyti teisėto policijos pareigūno reikalavimo patikrinti blaivumą įvykio vietoje sertifikuotu alkoholio kiekio matuokliu. Tokioje situacijoje, policijos pareigūnai, rinkdami įrodymus, pradėję administracinio nusižengimo bylos teiseną, turi tarnybiniuose pranešimuose išsamiai ir nuosekliai išdėstyti visų išreikštų teisėtų reikalavimų transporto priemonę vairavusiam asmeniui patikrinti neblaivumo sertifikuotu alkoholio kiekio

²⁹ Vilniaus apygardos teismo 2017 m. gegužės 29 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-15-209/2017.

matuokliu, vairuotojo išreikštą atsisakymą ir motyvą dėl ko jis atsisako pasitikrinti neblaivumą, esant įvykio vietoje liudytojams, mačiusiems ir girdėjusiems visas aplinkybes, juos apklausti. LAT 2015 m. balandžio 14 d. nutartyje pasisakė, kad „blaivumo patikrinimo vengimas yra viena iš alternatyvių veikų, už kurias numatyta administracinė atsakomybė. Neblaivumo patikrinimo vengimas – tai atvejai, kai dėl asmens sąmoningos veikos nebuvo galimybių patikrinti jo neblaivumo. Vien tik atsisakymas policijos patikrinimo metu tikrintis neblaivumą specialiosiomis techninėmis priemonėmis gali būti kvalifikuojamas kaip patikrinimo vengimas. Konstatuojant, kad asmens veika kvalifikuotina kaip vengimas pasitikrinti neblaivumą, pakanka nustatyti, jog asmuo išreiškė savo valią neblaivumo nesitikrinti, kai buvo galimybės tokį patikrinimą atlikti“.³⁰

Apžvelgus įrodymų rinkimo ypatumus administracinio nusižengimo bylose, kai atsakomybėn traukiami neblaivūs asmenys, vairavę transporto priemones nustatyta, kad pareigūnams kartais trūksta žinių kokie įrodymai turi būti renkami bylose, juos netinkamai įvertinę policijos pareigūnai nepagrįstai surašo administracinio nusižengimo protokolą, o teismo nagrinėjimo metu tokios administracinio nusižengimo bylos nutraukiamos, kadangi jose įvertinus surinktų įrodymų visumą, jų patikimumą, nuoseklumą, nustatoma, kad asmens veiksmuose nėra administracinio nusižengimo sudėties.

2.2. Įrodymų rinkimas ikiteisminio tyrimo bylose

Nustačius ankstesniame poskyryje įrodymų rinkimo pagrindinius būdus, jų vertinimą pradėjus administracinio nusižengimo bylos teiseną neblaivaus asmens, vairavusiu transporto priemonę ir susipažinus su įrodymų rinkimo ypatumais, nustatyta, kad tiek administracinio nusižengimo bylose, tiek ikiteisminio tyrimo bylose įrodymų vertinimas ir jų pripažinimas įrodymais yra teismo arba administracinę bylą nagrinėjančio įgalioto pareigūno prerogatyva (teismo nagrinėjimo metu tik teisėjo). Įrodymų rinkimo ypatumai ikiteisminio tyrimo bylose ir jų vertinimas yra beveik analogiški, tik ikiteisminio tyrimo bylose procesas vyksta vadovaujantis LR BPK nuostatomis, todėl šiame skyriuje detaliam įrodymų rinkimo ypatumai nagrinėjami nebus, o kai kurie probleminiai aspektai bus nagrinėjami kitose darbo poskyriuose. Tik svarbu paminėti kaip teismų praktikoje yra vertinami įrodymai, jų pakankamumas, nuoseklumas, nagrinėjant baudžiamąsias bylas. Taigi LAT 2017 m. kovo 7 d., nagrinėdamas kasacinį skundą, nutartyje vertindamas baudžiamąjoje byloje surinktus įrodymus pasisakė, kad „esminiu LR BPK 20 straipsnio 5 dalies nuostatų pažeidimu, nagrinėjant apeliacinius skundus, gali būti pripažįstami atvejai, kai kasacine tvarka apskųstame nuosprendyje ar nutartyje: teismo išvados padarytos

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 2AT-35-648/2015.

nesiėmus įmanomų priemonių nustatyti visas teisingam bylos išsprendimui reikšmingas aplinkybes; nebuvo įvertinti visi proceso metu surinkti bylos išsprendimui reikšmingi įrodymai; vertinant įrodymus padaryta klaidų dėl jų turinio, remtasi duomenimis, kurie dėl neatitikties LR BPK 20 straipsnio 1–4 dalyse nustatytiems reikalavimams negalėjo būti pripažinti įrodymais; įrodymais nepagrįstai nepripažinti duomenys, kurie atitinka LR BPK 20 straipsnio 1–4 dalyse reikalavimus; neišdėstyti teisiniai argumentai dėl ištirtų įrodymų vertinimo ir pan.³¹ Kalbant apie liudytojų duotus parodymus ir jų vertinimą teismo nagrinėjimo metu LAT 2016 m. rugsėjo 27 d. nutartyje pasisakė, kad „teismų praktikoje situacijos, kai baudžiamojo proceso metu duodami ne visiškai vienodi parodymai apie tas pačias bylos aplinkybes, nėra išskirtinės. Prieštaravimų tarp apklaustų asmenų ar to paties asmens skirtingu metu duotų parodymų nepašalinimas savaime nereiškia, kad byla negali būti išspręsta teisingai, kad byloje negali būti priimtas apkaltinamasis nuosprendis. Bylą nagrinėjantys pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tokiais atvejais turi spręsti, kurie parodymai ar jų dalis laikytini patikimais. Tai teismai turi daryti analizuodami tiek užfiksuotų parodymų turinį, tiek kitus bylos įrodymus ir proceso metu ištirtų įrodymų visumą. Joks esminis LR BPK pažeidimas nėra padaromas, kai byloje esant ne esminėmis detalėmis prieštaringsiems duomenims, teismas daro tinkamai motyvuotas, nors gynybai ir nepalankias išvadas dėl byloje nustatytų aplinkybių.“³²

2.3. Alkoholio kiekio matuoklio, kaip priemonės įrodymams rinkti, naudojimas ir vertinimas administracinio nusižengimo ir ikiteisminio tyrimo byloje

Alkoholio kiekio matuoklis yra viena iš specialiųjų techninių priemonių, kurią policijos pareigūnai ir kitos teisėsaugos institucijos naudoja savo veikloje. Policijos pareigūnai alkoholio kiekio matuoklį savo veikloje naudoja, esant teisėtam pagrindui. Tačiau kaip ir kitoms policijos specialiosioms priemonėms, taip ir alkoholio kiekio matuokliui numatyti specialūs naudojimosi juo reikalavimai. Pavyzdžiui, prieš tikrinant asmenį, vairavusį transporto priemonę būtina jo paklausti ir įsitikinti, kad jis 15 minučių iki tikrinimo momento nėra vartojęs jokių skysčių, valgęs, rūkęs ir t.t. Alkoholio kiekio matuoklio antgaliai kiekvieną kartą tikrinant neblaivumą turi būti naudojami nauji, o juos galima duoti išplėšti iš pakuotės pačiam tikrinamajam arba jo akivaizdoje tai padaryti policijos pareigūnui. Alkoholio kiekio matuoklis periodiškai tikrinamas ir atliekama jo metrologinė patikra, po kurios nustatoma, kad jis yra patikima priemonė asmens neblaivumui nustatyti ir techniškai tvarkingas, todėl kiekvienu atveju, policijos pareigūnai, pradėdami tarnybą turi patikrinti alkoholio kiekio matuoklio patikros sertifikatą ir įsitikinti, kad jis

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-6-507/2017.

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-295-507/2016.

tinkamas naudojimui, o atlikta metrologinė patikra yra galiojanti, priešingu atveju panaudojus ją ir surašius administracinio nusižengimo protokolą asmeniui, vairavusiam transporto priemonę neblaiviam tokia administracinio nusižengimo byla bus nutraukiama, kadangi joje nebus patikimų ir asmens kaltę patvirtinančių įrodymų.

Pastebėta, kad apie alkoholio kiekio matuoklio panaudojimo ypatumus ir vertinimą, kaip įrodymu administraciniuose ir ikiteisminio tyrimo bylose, teismų pasisakymai ties šiuo klausimu yra skirtingi, kartais prieštaraujantys vieni kitiems.

Atkreiptinas dėmesys, kad LR BK 281 straipsnio 7 dalies nuostatose įtvirtinta, kad „baudžiamoji atsakomybė taikoma, kai vairuotojo kraujyje nustatytas daugiau negu 1,5 promilių alkoholio. Todėl iš pateikto straipsnio dalies aiškiai nustatoma, kad baudžiamoji atsakomybė taikoma atlikus neblaivaus asmens, vairavusio transporto priemonę, kraujo tyrimą. Pastebėtina, kad to pačio straipsnio 2, 4 ir 6 dalyse neblaivaus asmens, vairavusio transporto priemonę, baudžiamoji atsakomybė atsiranda, kai jis minėtą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą padaro būdamas neblaivus, minėtose nuostatose nedetalizuojamas neblaivumo nustatymas, o tik įvardijamas neblaivumas.“³³

LR ANK numatyta administracinė atsakomybė neblaiviams asmenims, vairavusiems transporto priemones, nedetalizuojant neblaivumo nustatymo būdo, t. y. įstatymų leidėjas nurodo tik sąvoką „neblaivus“. Iš suformuotos policijos sistemoje praktikos, atskleidžiant ir tiriant administracinius nusižengimus dėl neblaivių asmenų, vairavusių transporto priemones, administracinėje nusižengimo byloje pagrindiniu ir svariu įrodymu tampa sertifikuotu alkoholio kiekio matuokliu užfiksuoti rodmenys (neblaivumas). Tačiau susipažinus su suformuota teismų praktika nustatyta, kad ne vienoje administracinėje byloje teismas sertifikuotu alkoholio kiekio matuokliu užfiksuoto neblaivumo nevertino kaip įrodymu, o įrodymu laikė specialisto išvadą, kurioje pateikiamas asmens, vairavusio transporto priemonę ir savarankiškai besikreipusio į sveikatos priežiūros įstaigą savo lėšomis, kraujyje nustatytu neblaivumu, kuris beveik visada yra mažesnis negu alkoholio kiekio matuokliu užfiksuotas neblaivumas. Pasitaiko ir kitokių atvejų teismų praktikoje, nagrinėjant apeliacinius skundus, kai teismas pagrindiniu įrodymu laiko sertifikuotu alkoholio kiekio matuokliu užfiksuotą neblaivumą, kuris yra nustatytas įvykio vietoje iš karto, o nepraėjus tam tikram laiko tarpui besikreipiant asmeniui, traukiamam administracinėn atsakomybėn, savarankiškai savo lėšomis į sveikatos priežiūros įstaigą. Todėl darytina išvada, kad ir teismai daro skirtingas įrodymų vertinimo išvadas, nagrinėdami tokio pobūdžio bylas.

Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos teismas, nagrinėdamas T. S. atstovo M. Navicko apeliacinį skundą, kuriame išdėstyta, kad „ginamoji T. S. administracinėn atsakomybėn patraukta

³³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000-10-25, Nr. 89-2741, *supra* note, 281 str.

dėl to, kad 2017-04-17 10.01 val. vairavo transporto priemonę, būdama neblaivi, kai jai alkoholio kiekio matuokliu nustatytas 0,64 promilės neblaivumas. Po administracinio nusižengimo protokolo surašymo ginamoji T. S. savarankiškai kreipėsi savo lėšomis į sveikatos priežiūros įstaigą jos medicininiai apžiūrai atlikti. Atliktus T. S. kraujo tyrimą specialistas pateikė išvadą, kad T. S. kraujyje alkoholio nerasta, todėl T. S. atstovas prašė jos atžvilgiu administracinio nusižengimo bylą nutraukti, kadangi byloje nevisapusiškai, nepilnutinai išnagrinėtos visos aplinkybės, įgaliotas policijos įstaigos pareigūnas, priimdamas nutarimą administracinio nusižengimo byloje nepašalina prieštaravimų, vertindamas joje esančius įrodymus ir priėmė neteisėtą ir nepagrįstą nutarimą administracinio nusižengimo byloje. Klaipėdos apygardos teismas, išnagrinėjęs T. S. atstovo apeliacinį skundą nutartyje pasisakė, kad paprastai pareigūnai patikrinimą atlieka tik alkoholio kiekio matuokliu ir tokio patikrinimo rezultatai laikomi objektyviais bei patikimais, jei neįrodoma priešingai. Klaipėdos apygardos teismas atkreipė dėmesį, kad asmens neblaivumo laipsnis svarbus tik toks, koks jis buvo vairavimo metu, todėl administracinė atsakomybė traukiamo asmens iniciatyva atlikto kraujo tyrimo rezultatai patys savaime nepaneigia testavimo techninėmis priemonėmis duomenų ir turi būti vertinami pagal tas pačias taisykles, kaip ir kiti įrodymai. Teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad T. S. neblaivumas alkoholio kiekio matuokliu nustatytas 10.01 val., o kraujo mėginys paimtas 12.39 val., todėl natūralu, kad atlikus kraujo tyrimą jame alkoholio nerasta, o vadovaujantis ekspertizės akte pateiktais duomenimis per valandą minimaliai gali sumažėti 0,1 promilės etilo alkoholio, o maksimaliai per valandą gali sumažėti 0,25 promilės etilo alkoholio, todėl teismas nutartyje konstatavo, kad tarp atliktų T. S. neblaivumo matavimų prieštaravimų nėra. Taip pat teismas pažymėjo, kad asmuo per nustatytą laiką gali imtis priemonių išsiblaivymui ar girtumo požymių maskavimui, pavyzdžiui, privačiai kreiptis į medikus dėl operatyvaus toksinių medžiagų (etilo alkoholio) išvalymo iš organizmo, maskuoti, iki medikų apžiūros, iš burnos sklindantį alkoholio kvapą gaivikliais, kramtomąja guma ir t. t. Teismas įvertinęs byloje surinktus įrodymus T. S. atstovo apeliacinio skundo netenkino, nurodydamas, kad T. S. administracinė atsakomybė, kad vairavo transporto priemonę, būdama neblaivi, patraukta teisėtai ir pagrįstai.³⁴

Kitu atveju, analogiškoje situacijoje Kauno apygardos teismas, „nagrinėdamas G. B. apeliacinį skundą jį tenkino, vertindamas G. B. administracinio nusižengimo byloje esančią pateiktą specialisto išvadą, kad transporto priemonę vairavo blaivi. G. B. į sveikatos priežiūros įstaigą kreipėsi savarankiškai. Teismas nutartyje pasisakė, kad pateikta specialisto išvada nepatvirtina įvykio metu alkoholio kiekio matuokliu nustatyto neblaivumo, todėl teismas rėmėsi tik G. B. pridėta prie administracinio nusižengimo bylos specialisto išvada ir administracinio

³⁴ Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-478-557/2017.

nusižengimo bylą jos atžvilgiu nutraukė, nevertindamas, kaip Klaipėdos apygardos teismas, praėjusio laiko po įvykio vietoje alkoholio kiekio matuokliu nustatyto neblaivumo iki kreipimosi į sveikatos priežiūros įstaigą, kadangi G. B. kraujo mėginys neblaivumui nustatyti paimtas praėjus beveik valandai, o tai laikytina svarbia aplinkybe, kuri lėmė, kad per tokį laiką įvykio vietoje nustatytas neblaivumas iš organizmo pasišalino .³⁵

Apžvelgus aukščiau pateiktas teismų nutartis darytina išvada, kad nėra kryptingai ir aiškiai formuojama teismų praktika, traukiant neblaivius asmenis vairavusius transporto priemones administracinėn atsakomybėn. Teismai skirtingai vertina policijos pareigūnų naudojamą alkoholio kiekio matuoklį, kaip įrodomąją priemonę, o juo užfiksuotus rodmenis kartais vertina administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens naudai, vadovaujantis asmenų pateiktomis specialistų išvadomis, dėl ko kartais administracinio nusižengimo bylos nutraukiamos. Manytina, kad įvykio vietoje alkoholio kiekio matuokliu nustatytas neblaivumas parodo būtent nustatytą asmens, vairavusio transporto priemonę neblaivumą, o ne sveikatos priežiūros įstaigoje. Atkreiptinas dėmesys, kad Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklėse pateikta neblaivumo tikrinimo samprata, apibrėžianti, kad „policijos [...]veiksmai, kai metrologiškai patikrintomis specialiosiomis priemonėmis pagal iškvėptame ore esančią etilo alkoholio koncentraciją nustatoma, ar transporto priemonės vairuotojas, [...], vairuojantis transporto priemonę, nusikalstamos veikos padarymu įtariamasis asmuo, administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo [...] yra neblaivus“.³⁶ Taigi pateikta neblaivumo tikrinimo samprata aiškiai apibrėžia neblaivumo patikrinimą, tačiau remiantis aukščiau pateikta teismų praktika, darytina išvada, kad teismai, vertindami įrodymus nesivadovauja minėto poįstatyminio teisės akto nuostatomis ir daro esminius pažeidimus, dėl kurių administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui iškeltos administracinių nusižengimų bylos nutraukiamos.

Kriminalizavus veiką, kai asmenų vairavusių transporto priemones kraujyje nustatomas didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas taip pat atsirado esminių spragų ir problemų nustatant neblaivumą. Alkoholio kiekio matuokliu nustatytas neblaivumas vertinamas kaip įrodymas ikiteisminio tyrimo byloje skirtingai. Vienu atveju asmeniui, vairavusiam transporto priemonę tik sertifikuotu alkoholio kiekio matuokliu nustačius neblaivumą ir pradėjus ikiteisminį tyrimą, prokuroras ikiteisminio tyrimo nenutraukia ir byla siunčiama teisminei nagrinėjimui, kur teisėjas pagal ikiteisminio tyrimo byloje, remdamasis tik alkoholio kiekio matuokliu nustatytu

³⁵ Kauno apygardos teismo 2016 m. lapkričio 22 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-900-785/2016.

³⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-05-12 nutarimas Nr. 452 "Dėl transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklių patvirtinimo ir leidžiamos etilo alkoholio koncentracijos darbo metu nustatymo". Valstybės žinios, 2006-05-18, Nr. 56-2000.

neblaivumu, asmenį patraukia baudžiamojon atsakomybėn, kitu analogišku atveju teismas baudžiamojon atsakomybėn asmens nepatraukia. Vilniaus miesto apylinkės teismas, išnagrinėję baudžiamąją bylą, kurioje „E. J. pripažintas kaltu dėl to, kad 2017 m. vasario 2 d. apie 02.08 val. vairavo transporto priemonę būdamas neblaivus, kai alkoholio kiekio matuokliu „Alcotest 6810“ nustatytas 1,80 promilės neblaivumas, o sveikatos priežiūros įstaigoje kraujo mėginio pateikti kategoriškai atsisakė. Teismas, priimdamas sprendimą ikiteisminio tyrimo byloje vadovavosi baudžiamojon atsakomybėn traukiamo asmens prisipažinimu, kad jis neginčija padaryto nusikaltimo, su alkoholio kiekio matuoklio rezultatais sutinka, pripažino, kad vartojo alkoholinius gėrimus iki transporto priemonės vairavimo. Teismas, priimdamas sprendimą baudžiamojoje byloje rėmėsi tik alkoholio kiekio matuokliu užfiksuotu E. J. neblaivumu ir jį vertino kaip įrodymą baudžiamojoje byloje, dėl ko E. J. pripažintas kaltu ir patrauktas baudžiamojon atsakomybėn.“³⁷ Taip pat Biržų rajono apylinkės teismas, nagrinėdamas A. G. baudžiamąją bylą, kurioje jis kaltinamas, kad „2017 m. birželio 23 d. apie 21.56 val. vairavo transporto priemonę, būdamas neblaivus, kai alkoholio kiekio matuokliu „Alcotest 7510“ nustatytas 3,17 promilės neblaivumas. Teismas kaltinamąjį A. G. pripažino kaltu baudžiamojoje byloje ir taikė baudžiamąjį įsakymą analogiškais motyvais kaip ir Vilniaus miesto apylinkės teismas.“³⁸ Tačiau Klaipėdos apygardos teismas, išnagrinėjęs prokuroro apeliacinį skundą baudžiamojoje byloje, kurioje I. R. kaltinamas tuo, kad „2017 m. balandžio 13 d. apie 22.28 val. vairavo transporto priemonę, būdamas neblaivus, kai alkoholio kiekio matuokliu „Alcotest 6810“ nustatytas 2,25 promilės neblaivumas, jo atžvilgiu baudžiamąją bylą nutraukė. Teismas nutartyje pasisakė, kad įstatymo leidėjas, kriminalizuodamas vairavimą neblaiviam, vienareikšmiai numatė, kad baudžiamoji atsakomybė kyla, jeigu asmuo vairuoja kelių transporto priemonę arba moko praktinio vairavimo būdamas apsvaigęs nuo alkoholio kai jo kraujyje, o ne kitose organizmo terpėse yra daugiau negu 1,5 promilės alkoholio. Aplinkybė, kad vairuotojui alkoholio matuokliu buvo nustatytas 2,55 promilės neblaivumas nėra pakankama spręsti, jog vairavimo metu jo kraujyje buvo daugiau nei 1,5 promilės alkoholio, tai būtų tik objektyviais duomenimis nepagrįsta prielaida, o teismų praktikoje nustatyta, kad apkaltinamasis nuosprendis negali būti grindžiamas prielaidomis, bet tik patikimais įrodymais, kurie turi būti neprieštaringi, nuoseklūs, tarpusavyje susiję, iš jų analizės turi logiškai išplaukti kaltinamojo kaltę bei kitas svarbias aplinkybes patvirtinančios išvados ir turi būti paneigti kaltinimui prieštaraujantys duomenys. Nesant objektyvių duomenų, kad I. R. kraujyje vairavimo metu buvo daugiau kaip 1,5 promilės alkoholio, apylinkės teismas padarė pagrįstą išvadą, jog nepadaryta veika, turinti LR BK 281 straipsnio 7 dalyje numatyto nusikaltimo požymių. Teismas

³⁷ Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. gegužės 14 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-1609-806/2017.

³⁸ Biržų rajono apylinkės teismo 2017 m. lapkričio 20 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-264-434/2017.

prokurorės apeliacinio skundo netenkino ir nurodė, kad I. R. atžvilgiu teisėtai ir pagrįstai nutraukta baudžiamoji byla, nenustačius jo veikoje nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių.³⁹

Susidarius tokiai probleminei situacijai teisėsaugos institucijos bando surasti bendrą sprendimo būdą dėl asmenų, vairavusių transporto priemones neblaivumo nustatymo, kadangi policijos pareigūnai išaiškindami tokio pobūdžio nusikalstamas veikas imasi visų įmano priemonių asmenų kaltei įrodyti, tačiau praktika nėra vieninga ir tai turi būti sprendžiama kuo skubiau, kadangi vienu atveju administracinės ir baudžiamosios bylos teismo nagrinėjimo metu nutraukiamos, kitu atveju dėl analogiškų nusikalstamų veikų asmenys yra nuteisiami, apie ką parodo aukščiau pateiktos teismų nutartys ir baudžiamieji įsakymai baudžiamosiose bylose. Lietuvos Respublikos Generalinė prokuratūra susipažinusi su skirtingu alkoholio kiekio matuokliu nustatyto neblaivumo vertinimu baudžiamosiose bylose ir teismo nagrinėjimo metu raštu kreipėsi į įmonę UAB „Alkotesteris“. UAB „Alkotesteris“ rašte, atsakydamas į pateiktus klausimus, nurodė, kad tikrinant blaivumą alkoholio kiekio matuokliais Drager Alcotest 6810, Drager Alcotest 7510 yra matuojama alkoholio koncentracija iškvėptame ore, o gautas rezultatas konvertuojamas į alkoholio koncentraciją kraujyje promilėmis (etilo alkoholio masė kraujyje) taikant standartinį alkoholio kiekio matuoklio gamintojo nustatytą koeficientą. Gautas rezultatas promilėmis parodomas alkoholio kiekio matuoklio ekrane, taip pat išsaugomas prietaiso atmintyje bei gali būti atspausdinamas. Šalia rezultato nurodomas matavimo vienetas (promilės) simbolis ‰. Informacija apie tai, kad alkoholio kiekio matuoklis gali pateikti apskaičiuotą alkoholio koncentraciją kraujyje promilėmis, taikant numatytą koeficientą yra nurodyta kiekvieno alkoholio kiekio matuoklio instrukcijoje. Drager Alcotest 7510 instrukcijoje nurodyta alkoholio koncentracija kraujyje: nuo 0,00 iki 6,00 ‰, pateikiant šiuos duomenis alkoholio koncentracija kraujyje perskaičiuojama iš alkoholio koncentracijos iškvėptame ore, taikant koeficientą 2 100. Papildomų skaičiavimų naudojant alkoholio kiekio matuoklį atlikti nereikia, nes perskaičiavimą alkoholio kiekio matuoklis atlieka automatiškai dar prieš parodant rezultatą. UAB „Alkotesteris“ pateiktame rašte atkreipė dėmesį ir į kitų užsienio šalių patirtį, nurodant, kad žmogaus iškvėptas oras, kaip terpė nustatyti neblaivumui, yra naudojama daugelyje pasaulio valstybių, kurių teisės aktuose draudžiama alkoholio koncentracijos iškvėptame ore riba būna nurodoma kartu su draudžiama alkoholio koncentracija kraujyje riba. Pagal tai, kokie alkoholio kiekio skirtingose organizmo terpėse limitai yra nustatyti, galima apskaičiuoti ir taikomą BBR (Blood/ Breath Ratio) – alkoholio koncentracijos kraujyje/iškvėptame ore koeficientą. 2 100 koeficientas, kuris atitinka standartinį Drager Alcotest prietaisų perskaičiavimo koeficientą, taikomas Vokietijoje, Danijoje, Norvegijoje, Švedijoje, Australijoje, Kanadoje ir kt. Taip pat UAB „Alkotesteris“ rašte pabrėžė,

³⁹ Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. spalio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-259-360/2017.

kad pateikti duomenys apie alkoholio kiekio matuoklių veikimo principą ir prietaisuose naudojamą iškvėpto oro/ kraujo koncentracijų standartinį perskaičiavimo koeficientą yra nurodyti kiekvieno alkoholio kiekio matuoklio gamintojų oficialiuose naudojimo instrukcijose, o alkoholio kiekio matuoklio tikslumas yra nurodytas jų metrologinės patikros sertifikatuose.⁴⁰ Nemažai kitų užsienio šalių mokslininkų atliko ne vieną tyrimą dėl alkoholio kiekio matuokliu nustatomo neblaivumo tikslumo, patikimumo ir nustatė, kad „kuriant alkotesterius buvo pasinaudota tuo, kad žmogaus iškvėptame ore esančių alkoholio garų koncentracija, esant pastoviam slėgiui ir nuolatinei temperatūrai, yra tiesiogiai proporcinga kraujyje ištirpusio alkoholio koncentracijai. 1955 m. mokslininkų grupė patvirtino 2100:1 alkoholio koncentracijos iškvėptame ore ir kraujyje konvertavimo santykį (BBR koeficientas, angl. Blood Breath Ratio). 1972 m. ekspertai pakartotinai patvirtino, kad iškvėptuose 2,1 litro oro apytiksliai yra tiek pat alkoholio, kiek jo yra 1 mg kraujo“.⁴¹ Taip pat Švedijos mokslininkai Alan Wayne Jones, Lars Andersson atlikę tyrimą nustatė, kad „tik 4.3 procento vairuotojų turi mažesnę nei 2100:1 BBR santykį. Šiems žmonėms išmatavus jų iškvėptą orą, alkotesteris, taikantis vidutinį BBR koeficientą, galėtų parodyti didesnę alkoholio koncentraciją nei ji yra kraujyje. Likusiems 95.7 procento žmonių alkoholio koncentracija, parodyta promilėmis alkotesterio ekrane būtų tokia pati ar mažesnė, nei atlikus kraujo tyrimą“⁴².

Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos taip pat, sprenddamas susidariusią problemą dėl apsvaigimo nustatymo 2017 m. rugpjūčio 18 d. kreipėsi į Vidaus reikalų ministeriją, kuri 2017 m. rugsėjo 4 d. raštu Nr. 1D-4686 pateikė atsakymą „Dėl apsvaigimo nustatymo problemų“, kuriame išsakė nuomonę, kad sutinka dėl susidariusių problemų asmenų neblaivumo ir apsvaigimo nustatymo, kurios turėtų būti sprendžiamos iš esmės. Vidaus reikalų ministerija rašte pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos Seimo nario V. Gailiaus iniciatyva dar 2016 m. gruodžio 23 d. įregistruotas LR BK 281 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIIIP-264, kuriuo, siekiant pašalinti teisinio reglamentavimo spragas, sudarančias galimybę asmenims piktnaudžiauti teise ir išvengti teisinės atsakomybės, siūlyta papildyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalį nustatant baudžiamąją atsakomybę už neblaivumo patikrinimo vengimą arba alkoholio vartojimą iki neblaivumo patikrinimo. Vidaus reikalų ministerija, pritarlama minėtam projektui pateikė papildomus pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo tobulinimo. Seimo nariui pasiūlyta įvertinti galimybę suvienodinti LR BK 281 straipsnio 7 ir 9 dalyse bei Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 38 dalyje

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamento vyriausiojo prokuroro pavaduotojo Arūno Meškio 2018 m. sausio 4 d. raštas Nr. 17.9-193 su priedais.

⁴¹ [http://alkotesteris.lt/?id=529&\[interaktyvus\]](http://alkotesteris.lt/?id=529&[interaktyvus]), [žiūrėta 2018-05-02].

⁴² Jones AW, Andersson L. Variability of the blood/ breath alcohol ratio in drinking drivers. J Forensic Sci 1996; 41(6):916-921.

vartojamas neblaivumo ir apsvaigimo nuo alkoholio sąvokas ir patikslinti LR BK 281 straipsnio nuostatas numatant, kad asmuo laikomas apsvaigusiu nuo alkoholio, kai nurodyta etilo alkoholio koncentracija yra ne tik jo kraujyje, bet ir kitose biologinėse organizmo terpėse (iškvėptame ore, kraujyje, šlapime, seilėse ar kituose organizmo skysčiuose). Pritarus LR BK 281 straipsnio pakeitimui būtų supaprastintas ir pagreitintas ikiteisminio tyrimo procesas, sumažėtų medicininės apžiūros atlikimo ir tiriamųjų medžiagų (kraujo) tyrimo atvejų, o tai leistų sumažinti valstybės biudžeto išlaidas. Neretai patys pažeidėjai sutinka su alkoholio kiekio matuoklio rodmenimis, todėl transporto priemonės vairuotojo pristatymas į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai atlikti visais atvejais be išimčių nėra tikslingas ir vertintinas kaip perteklinis reikalavimas, sukuriantis papildomą našą tiek policijos pareigūnams, tiek patiems piliečiams.⁴³

LAT, vertindamas baudžiamojoje byloje tik alkoholio kiekio matuokliu nustatytą neblaivumą asmeniui, vairavusiam transporto priemonę 2018 m. balandžio 11 d nutartyje pasisakė, kad „alkotesterio veikimo principas pagrįstas tuo, kad žmogaus iškvėptame ore esančių alkoholio garų koncentracija yra tiesiogiai proporcinga kraujyje ištirpusio alkoholio koncentracijai. Kaltinamasis įvykio dieną buvo tikrinamas alkoholio matuokliu „Alcotest 6810“, kurio naudojimas yra įteisintas, ir, pagal bylos duomenis, įrenginiui laiku buvo atlikta metrologinė patikra. LAT taip pat nutartyje pabrėžė, kad medicininės apžiūros neatlikimas arba jos atlikimo tvarkos nesilaikymas nėra kliūtis asmens apsvaigimo faktui nustatyti. Viena iš priemonių šiai aplinkybei nustatyti yra specialių techninių priemonių (alkoholio matuoklių) naudojimas. Ar gauti duomenys laikytini įrodymais, kiekvienu atveju sprendžia teismas ar teisėjas, kurio žinioje yra byla, įvertinęs gautų tyrimo rezultatų patikimumą.“⁴⁴

Iš aukščiau pateiktos Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos rašte išdėstytos nuomonės, taip pat UAB „Alkotesteris“ pateiktų alkoholio kiekio matuokliu užfiksuoto neblaivumo vertinimo principų darytina išvada, kad šiuo metu įstatymo leidėjo konkretizuota teisės normoje būtina nustatyti aplinkybė asmens neblaivumą tik kraujyje yra perteklinė. Darbo autorės nuomone toks įstatymų leidėjo neblaivumo nustatymo būdas prieštarauja ir šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 38 dalies⁴⁵ nuostatomis, kuriose pateikiama neblaivumo samprata. Taip pat susipažinus su aukščiau pateikta suformuota teismų praktika neblaivumo įrodinėjimo atvejais, kai asmeniui vairavusiam transporto priemonę nustatomas didesnis negu 1,5 promilė neblaivumas, teismai, priimdami nutartis baudžiamosiose bylose, skirtingai interpretuoja neblaivumo nustatymą sertifikuotu

⁴³ Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos vidaus reikalų viceministro Česlovo Mulmos 2017 m. rugsėjo 4 d. raštas Nr. 1D-4686.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-121-697/2018.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. Valstybės žinios. 2000-10-31, Nr. 92-2883, *supra* note, 2 str. 38 d.

alkoholio kiekio matuokliu, neatsižvelgdami į alkoholio kiekio matuoklio instrukcijoje nurodytus neblaivumo nustatymo ypatumus, kuriuose aiškiai apibrėžiama, kad matuojama asmens alkoholio koncentracija iškvėptame ore, o gautas rezultatas konvertuojamas į alkoholio koncentraciją kraujyje promilėmis.

2.4. Vaizdo ir garso įrašymo priemonės, jų panaudojimas ir vertinimas praktikoje

Vaizdo ir garso įrašai administracinių nusižengimo ir baudžiamosiose bylose dažniausiai yra labai reikšmingi kaip įrodymai, pagrindžiantys atsakomybėn traukiamo asmens kaltę. Pasitaiko atvejų, kad nesant šių įrodymų bylose įrodomasis procesas tampa sudėtingesnis ir remiamasi liudytojų, nukentėjusiųjų, policijos pareigūnų parodymais ir kita bylose esančia medžiaga. LR ANK 569 straipsnio nuostatose aiškiai apibrėžta, kad „garso ir vaizdo įrašai administracinio nusižengimo bylose pripažįstami įrodymais“⁴⁶, tačiau LR BPK 20 straipsnio nuostatose tai aiškiai neapibrėžiama, tik nurodoma, kad „įrodymais baudžiamajame procese yra pripažįstami įstatymų nustatyta tvarka gauti duomenys“⁴⁷, todėl administracinių nusižengimo bylose ir baudžiamosiose bylose įrodymų fiksavimas yra reglamentuojamas skirtinguose teisės aktuose ir skirtingais procesiniais dokumentais.

Šiuo metu visos policijos įstaigos yra aprūpintos vaizdo ir garso fiksavimo priemonėmis: tarnybiniuose automobiliuose įmontuoti vaizdo registratoriai, įrašantys vaizdą ir garsą, naudojami diktofonai, vaizdo kameros, taip pat pasitaiko nemažai atvejų, kai įvykio vaizdo ar garso įrašus pateikia patys liudytojai ar nukentėję, kiti proceso dalyviai. Taip pat dauguma savivaldybių dideliuose miestuose ir miesteliuose gatvėse yra įrengę vaizdo stebėjimo kameras, kurias policijos pareigūnams, atliekantiems tyrimus administracinio nusižengimo ar baudžiamosiose bylose, peržiūrėjus užfiksuotus įrašus jie tampa svarbiais įrodymais bylose. Pavyzdžiui, neblaiviam asmeniui, vairavusiam transporto priemonę ir užklyptam iš karto po įvykio ginčijant transporto priemonės vairavimo faktą, peržiūrėjus miesto gatvėse įrengtas vaizdo stebėjimo kameras gali būti aiškiai užfiksuotas momentas, kad minėtas asmuo įvykio metu vairuoja transporto priemonę ir iš jos išlipus jį sulaiko netoli įvykio vietos policijos pareigūnai.

Apie vaizdo įrašymo priemonę kaip vaizdo registratorių savo moksliniame straipsnyje pasisakė Gediminas Bučiūnas. Straipsnio autorius išanalizavo vaizdo registratoriaus paskirtį ir informacijos juo rinkimą, surinkto turinio panaudojimą teisiniuose procesuose. G.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, *supra* note, 569 str.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Baudžiamojo proceso kodeksas. Valstybės žinios, 2002-04-09, Nr. 37-1341, *supra* note, 20 str.

Bučiūno nuomone „vaizdo registratorius naudojamas tam, kad pagal užfiksuotą informaciją būtų nustatyti asmenys, kalti dėl eismo įvykio ar kitokiu būdu prie šio įvykio prisidėję ar jame dalyvavę. Tad vaizdo registratoriaus, analogiškai kaip ir vaizdo stebėjimo kamerų tiesioginė paskirtis lemia prielaidą, kad registratoriaus užfiksuotus eismo dalyvius, praeivius galima nustatyti. Vaizdo stebėjimo kameros naudojimo paskirtis irgi yra stebėti eismo dalyvius, bet jų paskirtis neapsiriboja vien tik tuo, o apima platesnį spektrą uždavinių, tai ir nusikalstamumo prevencija, viešosios tvarkos užtikrinimas, todėl vaizdo stebėjimo kameros naudojimas reglamentuotas teisės aktais. Autoriaus nuomone, vaizdo registratoriumi gauta informacija gali būti naudojama įrodinėjime baudžiamojo proceso metu ir pripažinta įrodymu baudžiamojoje byloje, laikantis LR BPK 20 str. reikalavimų, keliamų įrodymams. Apie tai rašoma ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamojo proceso kodekso normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, taikymo teismų praktikoje apžvalgos išvadose.“⁴⁸

Administracinio nusižengimo bylose vaizdo ir garso įrašymo priemonės, kaip įrodymai, turi tokią pačią svarbą kaip ir baudžiamosiose bylose. Svarbu paminėti ir teismų praktiką vertinant įrodymus, kaip vaizdo ir garso įrašymo priemones. Kauno apygardos teismas, „išnagrinėjęs K. L. apeliacinį skundą administracinio nusižengimo byloje, kurioje jis patrauktas administracinėn atsakomybėn dėl to, kad 2017 m. kovo 29 d. vairavo transporto priemonę, būdamas neblaivus, kai jam nustatytas 0,63 promilių neblaivumo laipsnis, t. y. lengvas girtumo laipsnis. K. L. apeliaciniame skunde ginčija transporto priemonės vairavimo faktą ir nurodo, kad byloje priimtas nutarimas, kuriuo jis pripažintas kaltu padarius administracinį nusižengimą, nevisapusiškai ir nepilnutinai įvertinus byloje surinktus įrodymus. K. L. mano, kad policijos pareigūnai kaip svarbų įrodymą, patvirtinantį jo kaltę, turėjo pateikti jų tarnybiniame automobilyje sumontuotu vaizdo registratoriumi užfiksuotą vaizdo įrašą, iš kurio matytųsi kaip jis vairavo transporto priemonę, tačiau jo nepateikė. Teismas, išnagrinėjęs K. L. apeliacinį skundą nutartyje pasisakė, kad byloje surinkta pakankamai rašytinių įrodymų, patvirtinančių K. L. veiksmuose padarytą administracinį nusižengimą, tačiau pabrėžė, kad vaizdo įrašo buvimas šioje situacijoje palengvintų asmens kaltės ar nekaltumo įrodytumą, tačiau įgaliotas policijos atstovas atsiliepime į K. L. apeliacinį skundą pažymėjo, jog tarnybiniame automobilyje vaizdo registratorius sumontuotas nebuvo, todėl užfiksuoti įvykio aplinkybių pareigūnai neturėjo galimybių.“⁴⁹

Nustačius vaizdo ir garso įrašymo priemonėmis užfiksuotų įvykio aplinkybių svarbą, darytina išvada, kad policijos pareigūnams dažnai tenka įrodinėti neblaivių asmenų, vairavusių transporto priemones, kaltę, kadangi atsakomybėn traukiami asmenys visais įmanomais būdais

⁴⁸ Bučiūnas G. „Vaizdo registratoriai ir asmens privatumas“. Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose, 2015/11 I dalis, 2015, p. 64-79.

⁴⁹ Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-9-383/2018.

bando išvengti atsakomybės, pateikdami tiek apeliacinius, tiek kasacinius skundus teismams, todėl vaizdo ar garso įrašai yra neiginčijami įrodymai, patvirtinantys asmenų kaltę, administracinių nusižengimų ir baudžiamosiose bylose. Policijos pareigūnai, fiksuodami tokio pobūdžio pažeidimus ir esant galimybei turi visada naudoti minėtas priemones ir išnaudoti visas galimybes renkant įrodymus tokio pobūdžio bylose. Iš įvykio vietoje užfiksuotų vaizdo įrašų aiškiai matysis atsakomybėn traukiamo asmens elgsena, išsakyti parodymai dėl nustatytų pažeidimų, kuriuos dažniausiai atsakomybėn traukiami asmenys ginčija, taip pat asmens išvaizda, neblaivaus asmens elgesys, kalba ir t. t.

3. ATSAKOMYBĖS UŽ PAŽEIDIMUS EISMO SAUGUMUI, KAI JUOS PADARO NEBLAIVŪS ASMENYS TAIKYMAS

Apžvelgus ankstesniuose darbo skyriuose pagrindinius teisės aktus, reglamentuojančius atsakomybę už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys, taip pat įrodymų rinkimo ir jų vertinimo problematiką administracinėse ir baudžiamosiose bylose, šiame darbo skyriuje bus analizuojama atsakomybės taikymo problematika už minėtus pažeidimus, jų vertinimas teismų praktikoje.

Nuo 2017 m. sausio 1 d., kaip jau minėta, kriminalizavus veiką, kai asmenų vairavusių transporto priemonės, nustatomas didesnis kaip 1,5 promilės neblaivumas, vyksta nemažai diskusijų dėl minėtos veikos taikymo ir jos veiksmingumo, mažinant neblaivių vairuotojų skaičių. Vilniaus apygardos teismo teisėjas Audrius Cininas, pasisakydamas dėl minėtos veikos kriminalizavimo, nurodė minėtos teisės normos taikymo spragas. A. Cinino nuomone „reali laisvės atėmimo bausmė už tokią nusikalstamą veiką Lietuvos Respublikoje taikoma nebus, kadangi įstatymas reikalauja pirmą kartą teisiamiesiems skirti švelnesnes bausmes, taip pat pasak A. Cinino ši bausmė yra neproporcinga. A. Cininas mano, kad tokiais bausmėmis neįmanoma sunaikinti tokio reiškinių, kaip neblaivūs vairuotojai, o tik sumažinti neblaivių vairuotojų skaičių. Tačiau A. Cininas mato ir teigiamas veikos kriminalizavimo puses, tai atsiradęs asmeniui teistumas visam gyvenimui, galimybė konfiskuoti transporto priemonę, kurią jis vairavo įvykio metu. Tai pat pasak A. Cinino retas transporto priemonę vairavęs neblaivus asmuo nepasinaudos įstatymų leidėjo spraga atsisakyti patikrinti alkoholio kiekio matuokliu neblaivumo ir būti pristatomu į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai, tokiu būdu išvengiant baudžiamosios atsakomybės. A. Cininas atkreipė dėmesį į tai, kad dar 2010 metais LAT yra pasisakęs, kad baudžiamosiose bylose dėl LR BK 281 straipsnyje numatytų nusikaltimų transporto priemonės neturėtų būti konfiskuojamos. Transporto priemonės pagal šiuo metu nusistovėjusią teismų praktiką nebuvo konfiskuojamos net ir tais atvejais, kai dėl neblaivių vairuotojų kaltės žūdavo žmonės. Todėl taikant transporto priemonių konfiskavimą dėl aptariamą nusikalstamos veikos reikštų nemažą perversmą, todėl esant tokiai situacijai LAT turėtų iš naujo permąstyti turto konfiskavimo baudžiamosiose bylose prasmę ir esmę.“⁵⁰

Taikant tiek administracinę, tiek baudžiamąją atsakomybę asmenims, vairavusiems transporto priemonės neblaiviams, kaip jau minėta ankstesniame skyriuje, pastebėta, kad teismai šiuo metu priima skirtingus apkaltinamuosius nuosprendžius, dėl ko formuojama skirtinga teismų

⁵⁰ <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nuomones/audrius-cininas-apie-neblaiviu-vairuotoju-baudziamaja-atsakomybe-18-747806> [interaktyvus], [žiūrėta 2018-03-27].

praktika. Tarp teisės mokslininkų plačiai diskutuojama dėl vienodos teismų praktikos formavimo problemų, šia tema parengta ne viena mokslinė publikacija. I. Vegelė, kalbėdamas apie vienodos teismų praktikos formavimą pasisakė, kad „prieš šiek tiek daugiau nei 11 metų – 2006 metais Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas atvėrė kelią oficialiosios teismo precedento doktrinos įtvirtinimui Lietuvoje, išaiškinęs, kad teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, yra saistomi savo pačių sukurtų precedentų – sprendimų analogiškose bylose. Pagal šį 2006 m. kovo 28 d. nutarimą konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą. Konstitucijoje įtvirtinta bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų instancinė sistema turi funkcionuoti taip, kad būtų sudarytos prielaidos formuotis vienodai (nuosekliai, neprieštarinčiai) teismų praktikai – būtent tokiai, kuri būtų grindžiama su Konstitucijoje įtvirtintais teisinės valstybės, teisingumo, asmenų lygybės teismui principais (bei kitais konstituciniais principais) neatskiriamai susijusia ir iš jų kylančia maksima, kad tokios pat (analogiškos) bylos turi būti sprendžiamos taip pat, t. y. jos turi būti sprendžiamos ne sukuriant naujus teismo precedentes, konkuruojančius su esamais, bet paisant jau įtvirtintų. Išties, nepaisant pasitaikančių kontraversišku vertinimų, gyvoji teisė šalia pozityviosios teisės egzistuoja ne veltui – tokį poreikį lemia ne tik būtinybė kurti patikimą ir saugią teisinę sistemą, kurioje galima iš anksto prognozuoti teismų sprendimus. Iš Lietuvos teismų jurisprudencijos ir teisės doktrinos žinoma, kad teismo precedentas yra pripažintas teisės šaltiniu – auctoritate rationis, be to, teismo precedentas yra vienodos teismų praktikos formavimo priemonė, užtikrinanti teismų sprendimų prognozuojamumą, kuris savaime lemia teismų jurisprudencijos tęstinumą, būtiną teisinėje valstybėje.“⁵¹

Taigi Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime išaiškino, kad „aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismai privalo, peržiūrėdami žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismų sprendimus, tuos sprendimus vertinti vadovaudamiesi visuomet tais pačiais teisiniais kriterijais; tie kriterijai turi būti aiškūs ir ex ante žinomi teisės subjektams, inter alia žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismams (vadinasi, bendrosios kompetencijos teismų jurisprudencija turi būti prognozuojama); bendrosios kompetencijos teismų praktika atitinkamų kategorijų bylose turi būti koreguojama ir nauji teismo precedentai tų kategorijų bylose gali būti kuriami tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina; toks bendrosios kompetencijos teismų praktikos koregavimas (nukrypimas nuo teismus ligi tol saisčiusių ankstesnių precedentų ir naujų precedentų kūrimas) visais atvejais turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamuose bendrosios kompetencijos teismų sprendimuose. Bendrosios kompetencijos teismų, priimančių sprendimus atitinkamų

⁵¹ Vegelė. I „Teismo precedentas Lietuvos teisės sistemoje: 11 metų patirtis ir siūlomo tarėjų instituto iššūkiai“. *Jurisprudencija*, 2017, 24(2), p. 256-270.

kategorijų bylose, susisaistymas savo pačių sukurtais precedentais (sprendimais analogiškose bylose) bei žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismų, priimančių sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, susaistymas aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismų sprendimais (precedentais tų kategorijų bylose) neišvengiamai suponuoja tai, kad minėti teismai turi vadovautis tokia atitinkamų teisės nuostatų (normų, principų) turinio, taip pat šių teisės nuostatų taikymo samprata, kokia buvo suformuota ir kokia buvo vadovaujama taikant tas nuostatas (normas, principus) ankstesnėse bylose, inter alia anksčiau sprendžiant analogiškas bylas. Iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos kylančios maksimos, kad tokios pat (analogiškos) bylos turi būti sprendžiamos taip pat, nepaisymas reikštų ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatų dėl teisingumo vykdymo, konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo, asmenų lygybės teismui principų, kitų konstitucinių principų nepaisymą.⁵²

3.1. Administracinės atsakomybės atribojimo nuo baudžiamosios atsakomybės problemos

Atribojimas baudžiamosios atsakomybės nuo administracinės už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys yra labai svarbus momentas, tačiau surinkus pirminius įvykio vietoje įrodymus policijos pareigūnams kyla sunkumų sprendžiant klausimą kokią tyrimo kryptį pasirinkti, t. y. ar pradėti administracinio nusižengimo bylos teiseną, ar ikiteisminį tyrimą. Pastebėtina, kad šiuo metu daugiausia problemų tinkamai kvalifikuojant veiką policijos pareigūnams kyla, kai buvo atlikta LR BK 281 straipsnio pataisa jį papildant 7 dalimi, kuria buvo kriminalizuota neblaivių asmenų, vairavusių transporto priemonės, veika, kai kraujyje nustatomas daugiau negu 1,5 promilės neblaivumas. Šios teisės normos taikymas ir vertinimas praktikoje yra skirtingas, kaip jau minėta ankstesniuose darbo skyriuose, teismai formuoja skirtingą praktiką, o tarp teisėsaugos institucijų vyksta pastovus dialogas kaip teisingai taikyti minėtą teisės normą, kad ji būtų veiksminga ir vyktų tinkamas atribojimas administracinės atsakomybės nuo baudžiamosios.

Pateikus pagrindines problemas, su kuriomis policijos pareigūnai susiduria, sprendami atsakomybės taikymo klausimą neblaiviam asmeniui, vairavusiam transporto priemonę, pastebėta vienintelė problema, tai asmens atsisakymas pasitikrinti neblaivumą tiek alkoholio kiekio matuokliu, tiek vykti į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai atlikti. Policijos pareigūnai, besiidami visų įmanomų įrodinėjimo priemonių, kad asmuo būtų patrauktas atsakomybėn, skirtingai kvalifikuoja minėtas neblaivių asmenų, vairavusių transporto priemonę veikas. Tokius veiksmus įtakoja, kaip jau prieš tai minėta, vieningos teismų praktikos nebuvimas,

⁵² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas.

kiekvienas prokuratūros padalinys taip pat neturi vieningos nuomonės dėl neblaivių asmenų vairavusių transporto priemonę, veikos kriminalizavimo pagal aukščiau pateiktas pagrindines problemines situacijas.

Pabrėžtina, kad baudžiamoji atsakomybė yra kraštutinė priemonė, kuri turi būti taikoma asmenims, kriminalizuojant jų veikas. Tačiau taikant kraštutinę priemonę turi būti aiškiai apibrėžtos teisės normos, reglamentuojančios baudžiamąją atsakomybę, kuriomis vadovaujantis asmenys būtų traukiami baudžiamojon atsakomybėn, tame tarpe ir aptariamose LR BK 281 straipsnio 7 dalies nuostatos. Šia tema nemažai diskusijų yra kilę ir tarp teisės mokslininkų, O. Fedosiukas, kalbėdamas apie baudžiamosios atsakomybės taikymą, kaip kraštutinės priemonės pasisakė, kad „specialiųjų baudžiamosios teisės principų sistemoje svarbiausieji yra legalumo (lot. nullum crimen, nulla poena sine lege) ir kaltės (lot. nullum crimen, nulla poena sine culpa) principai. Pirmasis principas reikalauja, kad kiekvienas nusikalstamas poelgis būtų tiksliai apibrėžtas ir uždraustas baudžiamuoju įstatymu ir kad būtų baudžiama tik taip, kaip nustatyta įstatymu; antrasis – neleidžia pripažinti nusikalstamu ir baudžiamu poelgio, kuris padarytas be subjektyviosios asmens kaltės arba, kaip dar sakoma, kalto proto (lot. mens rea). Tačiau aktyvi baudžiamųjų įstatymų leidyba, kuri dažniausiai nepasižymi aukštos kokybės juridine technika, ne didina, bet mažina piliečių teisinį saugumą, nes paverčia baudžiamuosius įstatymus nesusistemintų ir su kitomis teisės šakomis konkuruojančių normų kratiniu, kupinu neaiškumų ir prieštaravimų.“⁵³

Taigi nagrinėjant dažniausiai pasitaikančias aukščiau minėtas problemines situacijas susiduriama su asmens, vairavusio transporto priemonę, atsisakymu pasitikrinti neblaivumą. LAT, analizuodamas tokius asmenų veiksmus 2015 m. rugsėjo 22 d. nutartyje pasisakė, kad „neblaivumo patikrinimo vengimas – tai atvejai, kai dėl asmens sąmoningos veikos nebuvo galimybių patikrinti jo neblaivumo. Vien tik atsisakymas policijos patikrinimo metu tikrintis neblaivumą specialiosiomis techninėmis priemonėmis gali būti kvalifikuojamas kaip patikrinimo vengimas. Konstatuojant, kad asmens veika kvalifikuojama kaip vengimas pasitikrinti neblaivumą, pakanka nustatyti, jog asmuo išreiškė savo valią neblaivumo nesitikrinti, kai buvo galimybės tokį patikrinimą atlikti. Dėl to priežastys, dėl kurių asmuo vengia pasitikrinti neblaivumą (pvz., kad jis yra blaivus ir kt.), reikšmės neturi. Analizuojamu atveju administracinei atsakomybei kilti pakanka to, kad asmuo tokių veiksmų neatlieka (nepučia į alkotesterį ir pan.).“⁵⁴ Analogiškos pozicijos LAT laikėsi ir 2015 m. balandžio 14 d. nutartyje⁵⁵. Nagrinėjamu atveju atsisakymas pasitikrinti neblaivumo įvykio vietoje alkoholio kiekio matuokliu užtraukia tik

⁵³ Fedosiuk, O. „Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė“. Jurisprudencija, 2012, 19(2), p. 715-738.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 22 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-65-303/2015.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 2AT-35-648/2015.

administracinę atsakomybę, tačiau kokią atsakomybės rūšį taikyti tokiu atveju, kai asmeniui pasitikrinus alkoholio kiekio matuokliu įvykio vietoje ir nustatius daugiau negu 1,5 promilės, atsisakant vykti į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai atlikti, atsiranda dilema, kadangi tokio atvejo nedetalizuoja nei LR ANK, nei LR BK nuostatos. Kiekviena policijos įstaiga tokias situacijas interpretuoja skirtingai, vienu atveju neblaivaus asmens, vairavusio transporto priemonę, atžvilgiu pradama administracinio nusižengimo bylos teiseną ir veika kvalifikuojama pagal LR ANK 422 straipsnio 7 dalį, kitu atveju pradamas ikiteisminis tyrimas ir įrodinėjama asmens kaltė įvykdžius nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, vadovaujantis alkoholio kiekio matuoklio užfiksuotais neblaivumo rezultatais. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad administracinio nusižengimo bylos teisenos pradėjimas pagal LR ANK 422 straipsnio 7 dalį šiuo atveju darbo autoriaus nuomone, nėra teisingas, kadangi toks veikos kvalifikavimas prieštarauja aukščiau pateiktai suformuotai LAT praktikai, nes asmuo įvykio vietoje nevengia neblaivumo nustatymo, o atsisako vykti į sveikatos priežiūros įstaigą. Darbo autorės nuomone, tokiu atveju asmens atžvilgiu turi būti pradėtas ikiteisminis tyrimas ir kaltė įrodinėjama alkoholio kiekio matuokliu užfiksuotais rodmenimis, kadangi, kaip minėta ankstesniame darbo skyriuje, alkoholio kiekio matuoklis yra patikima sertifikuota priemonė, kuriai atlikta metrologinė patikra ir jis yra tinkamas tokiems įrodymams fiksuoti. Tačiau pastebėtina, kad šiuo atveju, kvalifikuojant veiką kreipiamas dėmesys į tai, kad LR BK 281 straipsnio 7 dalis numato baudžiamąją atsakomybę, kai asmens, vairavusio transporto priemonę kraujyje nustatomas daugiau negu 1,5 promilės neblaivumas. Ankstesniame darbo skyriuje, vertinant alkoholio kiekio matuoklį, kaip įrodomąją galią turinčią priemonę, pateikti svarūs duomenys, patvirtinantys, kad tikrinant neblaivumą alkoholio kiekio matuokliu matuojama alkoholio koncentracija iškvėptame ore, o gautas rezultatas konvertuojamas į alkoholio koncentraciją kraujyje promilėmis. Tačiau bendrosios kompetencijos teismai, nagrinėdami baudžiamąsias bylas, kuriose asmens kaltė grindžiama tik alkoholio kiekio matuokliu užfiksuotu neblaivumu, surinktus įrodymus vertina skirtingai ir priima ne vienodus nuosprendžius. Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismas 2018 m. sausio 31 d. nuosprendyje⁵⁶ ir Klaipėdos apygardos teismas kovos 2 d. nuosprendyje⁵⁷, nagrinėdami baudžiamąsias bylas, kuriose asmenys vairavę transporto priemones įvykio vietoje sutiko pasitikrinti neblaivumo tik alkoholio kiekio matuokliu, o vykti į sveikatos priežiūros įstaigą atsisakė, pripažino juos kaltais padarius nusikalstamas veikas, numatytas LR BK 281 straipsnio 7 dalyje. Priimdami apkaltinamuosius nuosprendžius teismai analizuodami minėtą teisės normos nuostatą pasisakė, kad įstatymo leidėjas pateikia reikalavimą asmens neblaivumą nustatyti pagal alkoholio kiekį, esantį jo kraujyje. Medicininės apžiūros neatlikimas arba jos atlikimo tvarkos nesilaikymas nėra kliūtis asmens apsvaigimo faktui nustatyti.

⁵⁶ Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 31 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-95-593/2018.

⁵⁷ Klaipėdos apygardos teismo 2018 m. kovo 2 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-56-462/2018.

Viena iš priemonių šiai aplinkybei nustatyti yra specialių techninių priemonių (alkoholio matuoklių) naudojimas (tinkamai įvertinus prietaiso matavimo paklaidą, kuri gali turėti reikšmės veikos klasifikavimui), liudytojų, tiesiogiai bendravusių su kaltinamuoju iki jam inkriminuojamos nusikalstamos veikos padarymo ir po jos, parodymai, kas teismų nuomone, nepažeidžia įstatymo reikalavimo LR BK 281 straipsnio 7 dalies kontekste, nes asmens apsvaigimą siejant tik su kraujo tyrimo atlikimu būtų sudaromos prielaidos kaltinamiems asmenims, vengiantiems medicininio patikrinimo apsvaigimui nustatyti, išvengti griežtesnės atsakomybės, lyginant su asmenimis, kurie tokį tyrimą atlieka, taip asmenys, įtariamai padarę LR BK 281 straipsnio 7 dalyje nustatytą nusikalstamą veiką ir atsisakydami atlikti kraujo tyrimą atsidurtų palankesnėje situacijoje, negu asmenys, įtariamai padarę LR BK 281 straipsnio 7 dalyje nusikalstamą veiką ir vykdydami teisėtus policijos pareigūnų reikalavimus, t. y. atlikę kraujo tyrimą neblaivumui nustatyti. Taip pat teismai nuosprendžiuose pažymėjo, kad tikrinant blaivumą alkotesteriu Drager Alcotest 7510 yra matuojama alkoholio koncentracija iškvėptame ore, o gautas rezultatas konvertuojamas į alkoholio koncentraciją kraujyje promilėmis (etilo alkoholio masė kraujo tūryje) taikant standartinį alkotesterio gamintojo nustatytą koeficientą. Drager Alcotest 7510 instrukcijoje nustatyta, jog alkoholio koncentracija kraujyje nuo 0,00 iki 6,00 ‰ (etilo alkoholio masė kraujo tūryje arba kraujo masėje, esant 20C ir 1013hPa. Pateikiant šiuos duomenis alkoholio koncentracija kraujyje perskaičiuojama iš alkoholio koncentracijos iškvėptame ore taikant koeficientą 2100). Teismai pabrėžė, kad vien aplinkybė, jog nebuvo paimtas tiriamojo kraujo mėginys negali lemti išvados, jog nėra galimybės nustatyti, kad kaltinamųjų girtumo laipsnis buvo didesnis negu 1,5 promilės, todėl teismai konstatavo, kad byloje esančių įrodymų visuma yra pakankama išvadai, jog vairavimo metu kaltinamųjų kraujyje buvo daugiau kaip 1,5 promilės alkoholio. Atkreiptinas dėmesys, kad teismai, pasisakydami dėl LR BK 281 straipsnio nuostatos taikymo pabrėžė, kad nėra būtina nustatyti tikslią alkoholio koncentraciją kaltinamųjų kraujyje, nes atsakomybė pagal LR BK 281 straipsnio 7 dalį kyla tuomet, kai etilo alkoholio kiekis kraujyje viršija 1,5 promilės, t. y. baudžiamajai atsakomybei pagal šį straipsnį kilti tiksli alkoholio koncentracija kraujyje reikšmės neturi, svarbu nustatyti, kad ši koncentracija viršija 1,5 promilės.

Susipažinus su 2018 m. sausio 2 d. Vilniaus apygardos teismo nutartimi paaiškėjo, kad „įvykio vietoje policijos pareigūnai neblaivaus asmens, vairavusio transporto priemonę, kai alkoholio kiekio matuokliu nustatomas didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas ir jam atsisakius vykti į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai atlikti, pradėjo administracinio nusižengimo bylos teiseną ir dėl tos pačios veikos pradėjo ikiteisminį tyrimą. Iš minėtos nutarties nustatyta, kad apeliantui I. K. 2017 m. sausio 12 d., vairavusiam transporto priemonę, alkoholio kiekio matuokliu nustatytas 2,60 promilės neblaivumas, tačiau apeliantas I. K. į sveikatos priežiūros įstaigą vykti atsisakė. I. K. apeliaciniu skundu prašo jo atžvilgiu administracinio

nusižengimo bylos teiseną nutraukti, motyvuodamas tuo, kad dėl tos pačios veikos jo atžvilgiu atliktas ikiteisminis tyrimas ir baudžiamoji byla yra pasiekusi teisminį nagrinėjimą. Teismas, išnagrinėjęs I. K. apeliaciniame skunde išdėstytus argumentus ir įvertinęs byloje surinktus įrodymus I. K. apeliacinio skundo netenkino. Teismas nutartyje pasisakė, kad I. K. administracinė atsakomybėn patrauktas teisėtai ir pagrįstai, jo veika, t. y. atsisakymas vykti į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai atlikti, kvalifikuota tinkamai. Teismas nutartyje taip pat nurodė, kad turimi duomenys patvirtina I. K. kaltumo klausimą, buvo pasirinktos 2 procesinės galimybės: nubausti jį pagal LR ANK dėl vengimo neblaivumui pasitikrinti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn pagal LR BK 281 straipsnio 7 dalį. Susidarius tokiai procesinei situacijai, nesant galutinio teismo sprendimo dėl I. K. nuteisimo pagal LR BK 281 straipsnio 7 dalį, sprendimas nagrinėjamoje administracinio nusižengimo byloje visgi neprieštarauja įstatymui. Jei ateityje I. K. būtų nuteistas pagal BK 281 straipsnio 7 dalį, jis turėtų teisę, sutinkamai su LR ANK 658, 659 straipsniais, prašyti atnaujinti administracinio nusižengimo bylą ir prašyti panaikinti jam paskirtas administracines nuobaudas. Priešingu atveju, nepanaikinus administracinių nuobaudų ir esant apkaltinamajam nuosprendžiui, asmuo iš tikrųjų būtų nubaustas 2 kartus už tą pačią veiką.⁵⁸ Iš aptartos nutarties matyti, kad šiuo atveju policijos pareigūnai, darbo autorės nuomone, pradėdami administracinio nusižengimo bylos teiseną ir ikiteisminį tyrimą pažeidė draudimo persekioti ir bausti už tą pačią veiką principą (*non bis in idem*). LR ANK 591 straipsnio 1 dalies 8 punkto nuostatos aiškiai apibrėžia, kad „administracinių nusižengimų teisena negali būti pradėta, o pradėtoji turi būti nutraukta, kai dėl to paties fakto administracinė atsakomybėn patrauktam asmeniui yra [...] pradėtas ikiteisminis tyrimas“⁵⁹. Tokiu atveju, darbo autorės nuomone, turėjo būti pradėtas tik ikiteisminis tyrimas. Dėl draudimo persekioti ir bausti asmenį už tą pačią veiką (*non bis in idem*) principo yra plačiai pasisakę ir bendrosios kompetencijos teismai, formuodami teismų praktiką. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismas 2017m. lapkričio 17 d. nutartyje pasisakė, kad „draudimo persekioti ir bausti už tą pačią veiką principas (*non bis in idem*), įtvirtintas tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygmeniu: Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) Septintojo protokolo 4 straipsnyje, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalyje, LR BK 2 straipsnio 6 dalyje. Tiek Europos Žmogaus Teisių Teismo, tiek Lietuvos Respublikos teismų praktikoje šis principas aiškinamas taip, kad negalima ne tik bausti du kartus, bet ir persekioti ar teisti du kartus dėl identiškų arba iš esmės tų pačių

⁵⁸ Vilniaus apygardos teismo 2018 m. sausio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AN2-8-211/2018.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, *supra* note, 591 str. 1 d. 8 p.

teisiškai reikšmingų faktų (to paties poelgio).“⁶⁰ Tokios pačios pozicijos laikėsi ir LAT, pavyzdžiui, 2017 m. spalio 31 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje⁶¹.

Apžvelgus pagrindinius šiuo metu susidariusius probleminius aspektus, atribojant baudžiamąją atsakomybę nuo administracinės, kai pažeidimus padaro neblaivūs asmenys, vairavę transporto priemones, nustatytos esminės LR BK 281 straipsnio 7 dalies nuostatų spragos, tai: galimybę asmenims išvengti baudžiamosios atsakomybės įvykio vietoje atsisakius pasitikrinti neblaivumą alkoholio kiekio matuokliu ir vykti į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai; vieningos teismų praktikos nebuvimas vertinant įvykio vietoje asmeniui, vairavusiam transporto priemonę ir atsisakiusiam vykti į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai, alkoholio kiekio matuokliu užfiksuotą neblaivumą. Todėl darytina išvada, kad minėtos teisės normos nuostatos turi būti keistinos.

3.2. Administracinės ir baudžiamosios atsakomybės taikymo problematika kitų užsienio šalių piliečiams

Lietuvos Respublikos teritorijoje galiojančių teisės aktų nuostatos taikomos ne tik Lietuvos Respublikos piliečiams, tačiau ir kitų šalių piliečiams. Taikant administracinę ar baudžiamąją atsakomybę kitų užsienio šalių piliečiams, kai jie padaro pažeidimus eismo saugumui, būdami neblaivūs, visais atvejais pagal galiojančias teisės aktų nuostatas turi būti paaimamas vairuotojo pažymėjimas, kadangi tiek LR ANK, tiek LR BK nuostatos už padarytą administracinį nusižengimą, nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą numato specialios teisės vairuoti transporto priemones atėmimą. Tačiau pastebėta, kad neretai kitų šalių piliečiai pradėję jų atžvilgiu administracinio nusižengimo bylos teiseną ar ikiteisminį tyrimą šia pareiga piktnaudžiauja ir vairuotojo pažymėjimo nepateikia, nurodydami, kad jį pamiršo ir su savimi neturi arba nurodo kitas priežastis, dėl kurių nepateikia vairuotojo pažymėjimo. LR ANK 602 straipsnio 3 dalyje nurodyta „įtariant, kad administracinis nusižengimas, už kurį gali būti skiriamas specialiosios teisės atėmimas, padarytas neblaivaus asmens [...] arba kai administracinė atsakomybėn traukiamas asmuo vengė pasitikrinti dėl neblaivumo [...], vartojo alkoholį [...] po veikos padarymo ar iki jos aplinkybių nustatymo, iš administracinės atsakomybėn traukiamo asmens paaimamas specialiąją teisę patvirtinantis dokumentas ir negrąžinamas asmeniui tol, kol

⁶⁰ Vilniaus apygardos teismo 2017m. lapkričio 17 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-188-626/2017.

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 31 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-54-303/2017.

administracinio nusižengimo byloje įsiteisėja galutinis sprendimas“.⁶² Taip pat LR ANK 686 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „transporto priemonių vairuotojams [...], kurie padarė administracinį nusižengimą būdami neblaivūs [...] arba kurie vengė pasitikrinti dėl neblaivumo ar apsvaigimo, vartojo alkoholį [...] po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo, specialiosios teisės atėmimo terminas skaičiuojamas nuo asmens specialiąją teisę patvirtinančio dokumento paėmimo [...]“.⁶³ Tačiau LR ANK 564 straipsnio 2 dalies nuostatos numato, kad „tais atvejais, kai dėl tam tikrų administracinių nusižengimų tyrimo Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse yra nustatytos kitokios taisyklės negu LR ANK, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nustatytos procesinės taisyklės“.⁶⁴ 1968 metų Vienos konvencijos dėl kelių eismo 42 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „Susitariančiosios Šalys ar jų administracijos padaliniai gali panaikinti vairuotojo teisę naudotis nacionaliniu ar tarptautiniu vairuotojo pažymėjimu jų teritorijose, jeigu vairuotojas tose teritorijose pažeidžia taisykles ir dėl to iš jo gali būti paimtas pažymėjimas pagal jų teisės aktus. Šiuo atveju Susitariančiosios Šalies ar jos administracijos padalinio kompetentinga institucija, atimdama vairuotojo teisę naudotis pažymėjimu, gali paimti vairuotojo pažymėjimą ir jį laikyti, kol baigsis teisės juo naudotis atėmimo laikas arba kol pažymėjimo turėtojas išvažiuos iš tos teritorijos, atsižvelgiant į tai, kuri data yra ankstesnė“.⁶⁵ Pradėjus ikiteisminį tyrimą neblaivaus asmens, vairavusio transporto priemonę atžvilgiu, vadovaujantis LR BPK 120 straipsnio nuostatomis turi būti skiriama kardomoji priemonė - dokumentų paėmimas, tačiau asmeniui nepateikus vairuotojo pažymėjimo įvykio vietoje skirti tokią kardomąją priemonę nėra galimybės.

Susiklosčius tokioms probleminėms situacijoms užsienio šalių piliečiai, pasinaudodami minėtomis aplinkybėmis toliau vairuoja transporto priemones, o neretai ir išvyksta savavališkai iš Lietuvos Respublikos teritorijos, nesilaikydami paskirtų kardomųjų priemonių, ko pasekoje, žinodami procesinių terminų senaties terminus į Lietuvą neatvyksta, dėl ko nėra veiksmingos net paskelbtos paieškos, kaip administracinės atsakomybės vengiančių ar besislapstančių nuo baudžiamojo persekiojimo asmenų kategorijos. Kadangi ne visos duomenų bazės, kuriomis naudojasi policijos įstaigos, yra tarptautinio lygmens, pavyzdžiui, dokumentų duomenų bazės, todėl sustabdžius tokį asmenį ir jam pateikus visus būtinus dokumentus, nenustačius jo veiksmuose pažeidimo, toks asmuo policijos pareigūnų po patikros paleidžiamas, kadangi nėra tuo metu jokio pagrindo atlikti detalesnio patikrinimo naudojamomis duomenų bazėmis ar registrais. Taip pat pastebėta dar viena spraga, kai kitų užsienio šalių piliečiai pateikia

⁶² Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, *supra* note, 602 str. 3 d.

⁶³ *Ibid*, 686 str. 1 d.

⁶⁴ *Ibid*, 564 str. 2 d.

⁶⁵ Kelių eismo konvencija. Valstybės žinios, 2002-01-09, Nr. 2-54.

policijos pareigūnams įvykio vietoje vairuotojo pažymėjimą, tačiau savavališkai išvykę iš Lietuvos Respublikos teritorijos ir grįžę į savo šalį iš karto kreipiasi į įstaigą, kurioje keičiami ir išduodami vairuotojo pažymėjimai, ten pranešant apie išduoto vairuotojo pažymėjimo praradimą, dėl ko yra pagaminamas naujas, kadangi joks galutinis tuo metu sprendimas Lietuvos Respublikos teritorijoje pradėtoje administracinėje ar baudžiamojoje byloje nėra priimtas.

LR ANK 422 straipsnio 2 dalies nuostatose nurodyta, kad „administracinės nuobaudos paskirtis yra atgrasyti asmenis nuo administracinių nusižengimų ar nusikalstamų veikų darymo ir paveikti administracinius nusižengimus padariusius asmenis, kad jie laikytųsi įstatymų ir vėl nedarytų administracinių nusižengimų, nubausti administracinius nusižengimus padariusius asmenis ir atimti ar apriboti administracinius nusižengimus padariusiems asmenims galimybę daryti naujus administracinius nusižengimus“.⁶⁶ Taigi asmenims, tame tarpe ir kitų šalių piliečiams, pagal Lietuvos Respublikoje galiojančius teisės aktus paskirtos administracinės nuobaudos, poveikio priemonės ir bausmės turi būti veiksmingos, dėl ko asmenys, padarę administracinius nusižengimus, nusikaltimus ar baudžiamuosius nusižengimus turi pajauti tam tikrus nepatogumus ir pasekmes, t. y. paskirtų bausmių poveikį. Tačiau kitų užsienio šalių piliečiams išvengus pagal aukščiau nurodytus kriterijus atsakomybės pradėtas administracinis ir baudžiamasis procesas yra tik formalumas. Pabrėžtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2008 m. sausio 21 d.⁶⁷, 2011 m. sausio 31 d.⁶⁸, 2012 m. rugsėjo 25 d.⁶⁹ nutarimuose ne kartą konstatavo, kad „vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra tas teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija. Konstituciniai teisingumo, teisinės valstybės principai suponuoja tai, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti; tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcingumas)“ Taip pat LAT 2013 m. balandžio 2 d.⁷⁰, 2013 m. lapkričio 26 d.⁷¹, 2014 m. spalio 28 d.⁷², 2015 m. birželio 2 d.⁷³ nutartyse pasisakė, kad „administracinių teisės pažeidimų bylose (dar galiojant Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksui) administracinės nuobaudos taikymas atitinka

⁶⁶ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, *supra* note, 22 str. 2 d.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 31 d. nutarimas.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 25 d. nutarimas.

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 2AT-7-4/2013.

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-37/2013.

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 2AT-53/2014.

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 2 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-57-139/2015.

proporcingumo reikalavimą, kai tarp padaryto teisės pažeidimo ir už šį pažeidimą nustatytos nuobaudos, siekiamo tikslo ir priemonių šiam tikslui pasiekti yra teisinga pusiausvyra. Teisinga ir protinga laikytina tokia nuobauda, kurią paskyrus gali būti pasiekti nuobaudos tikslai ir kuri, vertinant pažeidimo pobūdį, aplinkybes, pažeidėjo asmenybę, nėra per griežta.“

Pabrėžtina, kad nuo 2018 m. liepos 1 d. įsigalioja Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo Nr. VIII-2043 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo⁷⁴ pataisa, kuria įstatymų leidejas atleidžia viešajame eisme dalyvaujančius transporto priemones vairuojančius asmenis nuo pareigos tikrinančiam policijos pareigūnui pateikti vairuotojo pažymėjimą. Įstatymų leidejas, atlikęs minėto teisės akto pataisą neįvertino tos aplinkybės, koku būdu tikrinantys policijos pareigūnai nustatys, kad kitos užsienio šalies pilietis, dalyvaujantis viešajame eisme Lietuvos Respublikoje, turi išduotą galiojantį vairuotojo pažymėjimą, kadangi šiuo metu veikiančiomis duomenų bazėmis nėra galimybės nustatyti ar kitos užsienio šalies piliečiai turi teisę vairuoti. Todėl manytina, kad atlikus minėto teisės akto pataisą įstatymų leidejas turėjo atsižvelgti ir įvertinti šią labai svarbią aplinkybę ir priimti atitinkamu sprendimus.

Remiantis aukščiau pateiktomis probleminėmis situacijomis kitų užsienio šalių piliečių atžvilgiu taikant administracinę ar baudžiamąją atsakomybę už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro būdami neblaivūs, darytina išvada, kad pateiktais atvejais nėra efektyviai įgyvendinamos tiek paskirtos administracinės nuobaudos ir poveikio priemonės, tiek bausmės. Kitų šalių piliečiai, išvykę iš Lietuvos Respublikos, dažnai išvengia administracinės ar baudžiamosios atsakomybės, o pradėti procesai yra tik formalūs, kurie neretai yra nutraukiami pasibaigus senaties terminams pradėtose bylose. Manytina, kad sprendžiant susidariusias problemines situacijas turi būti užtikrintas glaudus bendradarbiavimas tarp valstybių, sukuriama vieningos duomenų bazės tarptautiniu lygmeniu, kurių pagalba, užfiksavus kitų šalių asmenų veiksmuose aptariamus pažeidimus ir suvedus pirminius procesinius veiksmus, iš jų atsispindėtų taikytos poveikio ar kardamosios priemonės, priimti procesiniai sprendimai, taip būtų užkirstas kelias paskirtų poveikio priemonių ar bausmių apėjimui ir išvengimui.

3.3. Atsakomybės taikymo problemos pakartotinai padarius pažeidimą eismo saugumui transporto priemonės vairuotojui esant neblaiviam arba kai teisė vairuoti transporto priemones yra atimta

⁷⁴ Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo Nr. VIII-2043 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymas. TAR, 2017-12-29, Nr. 21733.

Atsakomybė už pažeidimus, kai neblaivūs vairuotojai, vairuodami transporto priemonės, padaro tą pačią veiką pakartotinai, numatyta LR ANK 427 straipsnio 1 dalies nuostatose. Įstatymų leidėjas minėtos teisės normos nuostatose apibrėžia, kad „atsakomybė atsiranda tada, kai neblaiviam vairuotojui nustatomas ne didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas, arba vairuotojas vengia įvykio vietoje neblaivumo patikrinimo, arba vartoja alkoholinius gėrimus iki neblaivumo patikrinimo, kuriam buvo paskirta administracinė nuobauda už LR ANK 420 straipsnio 3 ir 4 dalyse, 422 straipsnio 1,2,3,4,5,6 dalyse, 423 straipsnio 3 dalyje numatytus administracinius nusižengimus, jei nepraėjo vieni metai nuo paskirtos nuobaudos įvykdymo, arba nepanaikintas ar neišnykęs teistumas už nusikalstamą veiką, kurią asmuo padarė neblaivus“⁷⁵ Iš pateiktos teisės normos nuostatų matyti, kad administracinė atsakomybė, padarius asmeniui veiką pakartotinai, atsiranda tada, kai alkoholio kiekio matuokliu įvykio vietoje nustatomas nuo 0,4 promilės iki 1,5 promilės neblaivumas, tačiau veikos pakartotinumai, kai alkoholio kiekio matuokliu nustatomas didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas nenumatyti, taip pat nenumatyta baudžiamoji atsakomybė už veikos pakartotinumą ir LR BK nuostatose. Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos 2017 m. balandžio 18 d. rašte „Dėl teisės vairuoti transporto priemonės atėmimo vykdymo tvarkos“ pateikė nuomonę, kad 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus LR BK 281 straipsnio pakeitimams dėl baudžiamosios atsakomybės už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, kai kraujyje nustatoma daugiau negu 1,5 promilės alkoholio, asmenims teismas skiria LR BK 68 straipsnyje numatytą baudžiamąją poveikio priemonę – uždraudimą naudotis specialia teise. Rašte atkreiptas dėmesys, kad transporto priemonės vairavimas, kai yra paskirta baudžiamoji poveikio priemonė, kuria uždrausta naudotis teise vairuoti transporto priemonę, užtraukia ne administracinę atsakomybę, o baudžiamąją atsakomybę pagal LR BK 243 straipsnį (Tas, kas vengė atlikti teismo paskirtą su laisvės atėmimu nesusijusią bausmę arba baudžiamąją poveikio priemonę (išskyrus turto konfiskavimą). Todėl tokiu atveju Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuomone administracinio nusižengimo protokolas nesurašomas, o surinkta informacija apie vengimą vykdyti paskirtą baudžiamąją poveikio priemonę siunčiama bausmę vykdančiai probacijos tarnybai, kurios teikimu teismas gali paskirti minėtą bausmę.⁷⁶

Atkreiptinas dėmesys, kad veikos pakartotinumai traukiant asmenį atsakomybėn atsiranda tik tada, kai yra administracinėje ar baudžiamajoje byloje įsiteisėjęs nutarimas ar apkaltinamasis nuosprendis ir tokiu atveju asmuo yra teistas. Administracinėse bylose asmeniui veikos pakartotinumai už minėtą nusižengimą taikomas iki tada, kai yra nepraėję vieneri metai po

⁷⁵ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, *supra* note, 427 str. 1 d.

⁷⁶ Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos 2017 m. balandžio 18 d. raštas Nr. 5-S-3385 „Dėl teisės vairuoti transporto priemonės atėmimo vykdymo tvarkos“.

paskirtos baudos ar poveikio priemonės įvykdymo, o teistumo terminai skaičiuojami skirtingai. Nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas, numatytas LR BK 281 straipsnio 7 dalyje⁷⁷, vadovaujantis LR BK 11 straipsnio 3 dalies⁷⁸ nuostatomis, priskiriamas prie nesunkių nusikaltimų, dėl kurio atsiradęs teistumas, vadovaujantis LR BK 97 straipsnio 3 dalies 3 punkto a papunkčiu⁷⁹ galioja 3 metus.

Susipažinus su šiuo metu suformuota teismų praktika, pastebėta, kad apeliaciniai skundai bendrosios kompetencijos teismams pateikiami, taikius LR ANK 427 straipsnio 1 dalies nuostatas, dažniausiai ginčijant ne veikos pakartotinumą, o konfiskavus transporto priemonę, kurią neblaivus vairuotojas vairavo įvykio dieną. Iš teismų praktikos, pavyzdžiui, Panevėžio apygardos teismo 2018 m. sausio 24 d. nutarties⁸⁰, Panevėžio apygardos teismo 2018 m. kovo 19 d. nutarties⁸¹, matyti, kad asmenims pakartotinai vairuojant transporto priemones neblaiviams, kai nustatomas didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas, prieš tai patrauktiems baudžiamojon atsakomybėn pagal LR BK 281 straipsnio 7 dalį, veikos kvalifikuojamos pagal LR BK 281 straipsnio 7 dalį ir kartu inkriminuojamas LR BK 243 straipsnis. Panevėžio apygardos teismas minėtose nutartyse nurodė, kad asmenys baudžiamojon atsakomybėn pagal LR BK 281 straipsnio 7 dalies ir 243 straipsnį patraukti teisėtai ir pagrįstai surinkus jų atžvilgiu visus būtinus įrodymus.

Tačiau taikant tik LR BK 243 straipsnio nuostatas bendrosios kompetencijos teismai, nagrinėdami apeliacinius skundus nutartyse pasisako skirtingai. Pavyzdžiui, Šiaulių apygardos teismas 2018 m. sausio 23 d. nutartyje, išnagrinėjęs prokurorės apeliacinį skundą, kuriuo prašoma kaltinamąjį R. V. pripažinti kaltu dėl to, kad „jis 2017-07-14 apie 9.30 val., Raseinių m., vairavo automobilį tokiu būdu vengdamas atlikti jam teismo paskirtą su laisvės atėmimu nesusijusią baudžiamojo poveikio priemonę. Teismas, išnagrinėjęs prokurorės skundą jo netenkino, nurodydamas, kad R. V. veiksmuose nėra nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėties, numatytos LR BK 243 straipsnyje. Teismas, išteisindamas R. V. nutartyje pasisakė, kad baudžiamojo proceso paskirtis yra ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas. Šiam tikslui pasiekti yra būtina nustatyti visas reikšmingas teisingam bylos išsprendimui aplinkybes, kurios nustatomos įvertinus visus proceso metu surinktus įrodymus. Įrodinėjimo procese teismas privalo siekti, kad būtų išaiškintos visos, t. y. tiek patrauktą baudžiamojon atsakomybėn asmenį kaltinančios, tiek jį teisinančios aplinkybės, įrodymai teismo turi būti

⁷⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000-10-25, Nr. 89-2741, *supra* note, 281 str. 7 d.

⁷⁸ *Ibid*, 11 str. 3 d.

⁷⁹ *Ibid*, 97 str. 3 d. 3 p. a papunktis.

⁸⁰ Panevėžio apygardos teismo 2018 m. sausio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-37-337/2018.

⁸¹ Panevėžio apygardos teismo 2018 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-65-334/2018.

įvertinti pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą išsamiu ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu. Todėl teisėtas, pagrįstas, o kartu ir teisingas nuosprendis byloje gali būti priimtas tik išsamiai bei visapusiškai išaiškinus visas reikšmingas bylai aplinkybes ir jas tinkamai įvertinus. Teismas nutartyje pabrėžė, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje buvo ne kartą pažymėta, kad siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms ne visuomet yra tikslinga tokią veiką pripažinti nusikaltimu, taikyti pačią griežčiausią priemonę - kriminalinę bausmę. Todėl kiekvieną kartą, kai reikia spręsti, pripažinti veiką nusikaltimu ar kitokiu teisės pažeidimu, labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu, priemonėmis (administracinėmis, drausminėmis, civilinėmis sankcijomis ar visuomenės poveikio priemonėmis ir pan.). Be to, Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą, yra konstatavęs, kad nustatant teisinius apribojimus bei atsakomybę už teisės pažeidimus privalu paisyti protingumo reikalavimo, taip pat proporcingumo principo, pagal kurį nustatytos teisinės priemonės turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir tinkamos siekiamiems teisėtiems bei visuotinai svarbiems tikslams (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), jos neturi varžyti asmens teisių labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti. Konstituciniu teisinės valstybės principu turi būti vadovaujama ir taikant teisę, šis principas įpareigoja teisę taikančias institucijas nenukrypti nuo bendrųjų teisės principų, įtvirtintų demokratinėse valstybėse jurisprudencijoje. Teismas, įvertinęs surinktą bylos medžiagą minėtų teisės normų bei principų kontekste padarė išvadą, kad R. V. veiksmų prigimtis dėl jam inkriminuoto vengimo atlikti su laisvės atėmimu nesusijusią bausmę arba baudžiamojo poveikio priemonę neleidžia minėtų jo veiksmų laikyti tiek pavojingais, kad būtų pagrindas taikyti jo atžvilgiu baudžiamąją atsakomybę. LR BK 243 straipsnyje yra numatyta baudžiamoji atsakomybė asmeniui, vengusiam atlikti teismo paskirtą su laisvės atėmimu nesusijusią bausmę arba baudžiamojo poveikio priemonę. Taip pat teismas pritarė pirmosios instancijos teismo nuosprendyje išdėstytoms išvadoms, kad vengimas minėtos normos kontekste pasižymi tam tikru piktybiškumu arba sistemingumu, vienkartiniai, smulkūs ar neesminiai kaltininko baudžiamojo poveikio priemonės vykdymo pažeidimai neturėtų sukelti LR BK 74 straipsnio 2 dalyje numatytas teises pasekmes ir suponuoti asmens traukimą baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 243 straipsnį, todėl teismo nuomone, ši išvada yra pagrįsta, teisinga, atitinkanti teisingumo, protingumo kriterijus ir šiuo klausimu susiformavusiai teismų praktikai. Todėl teismas atmetė prokurorės argumentą apie tai, kad faktas, jog R. V. pripažino objektyvias įvykio aplinkybes yra akivaizdus jo kaltės įrodymas. Kaip minėta, jis pripažino vienkartinio savo padaryto pažeidimo

aplinkybes, už kurį apeliacinės instancijos teismo nuomone, įvertinus sistemiškumo ir piktybiškumo nebuvimą, negali kilti baudžiamoji atsakomybė.⁸²

Šiaulių apygardos teismas 2018 m. sausio 22 d. nutartyje pasisakė kitaip, nagrinėdamas prokuroro apeliacinį skundą, kuriuo prašoma M. D. patraukti baudžiamojon atsakomybėn pagal LR BK 243 straipsnį, kadangi M. D. vengė atlikti teismo paskirtą baudžiamąjį poveikio priemonę, t. y. „2017 m. liepos 17 d., apie 20.55 val. vairavo kelių transporto priemonę, kai teisė vairuoti transporto priemones jam atimta. Teismas prokuroro apeliacinį skundą tenkino, pasisakydamas, kad baudžiamoji atsakomybė pagal LR BK 243 straipsnį kyla tam, kas vengė atlikti teismo paskirtą su laisvės atėmimu nesusijusią bausmę arba baudžiamąjį poveikio priemonę (išskyrus turto konfiskavimą). Šio baudžiamąjo nusižengimo sudėtis formali, todėl jis laikomas baigtu, kai atliekami patys veiksmai (neveikimas), kurie įvertinami kaip vengimas. LR BK 243 straipsnyje nurodytų baudžiamųjų nusižengimų subjektyvieji požymiai pasireiškia tiesiogine tyčia. Tai reiškia, kad kaltininkas supranta jam paskirtų bausmių ar baudžiamąjį poveikio priemonių pobūdį, jų sukeltus suvaržymus, apribojimus, įsipareigojimus ir pan., suvokia savo pareigas, bausmių ar baudžiamąjį poveikio priemonių atlikimo tvarką, žino, kokie padariniai kyla už nevykdymą, kartu kaltininkas supranta, kad nėra aplinkybių, trukdančių jam įgyvendinti baudžiamąjį įstatymo reikalavimus, suvokia, kad juos pažeidžia ir, viską suvokdamas, nori taip elgtis – vengti atlikti teismo paskirtą su laisvės atėmimu nesusijusią bausmę arba baudžiamąjį poveikio priemonę. Teismo paskirtą su laisvės atėmimu nesusijusią bausmę arba baudžiamąjį poveikio priemonių atlikimo vengimo tikslai įstatymo dispozicijoje nėra nurodyti, tačiau pagal pažeidimų esmę, jų padarymo kaltės turinį bei kitas aplinkybes galima spręsti, kad kaltininkas savo veika siekia išvengti (ar apskritai, ar kurį laiką) jų atlikimo. Teismas atkreipė dėmesį, kad sistemiškai aiškinant baudžiamąjį įstatymo nuostatas baudžiamoji atsakomybė pagal LR BK 243 straipsnį neturėtų būti taikoma tais atvejais, kai atskiriems bausmės ar baudžiamąjį poveikio priemonių nevykdymo atvejams įstatymas numato kitus teisinius padarinius ir kai nėra kliūčių jiems taikyti. Nagrinėjamoje byloje M. D. baudžiamąjį poveikio priemonę paskirta vadovaujantis LR BK 67 straipsnio 2 dalies 1 punktu, 3 dalimi ir 68 straipsniu, jos pakeitimas kita baudžiamąjį poveikio priemone M. D. atžvilgiu netektų savo prevencinio pobūdžio. Teismas pabrėžė, kad visi nurodyti faktiniai duomenys neleidžia abejoti tuo, jog probacijos skyriaus priežiūroje esantis M. D. jam paskirtos baudžiamąjį poveikio priemonės – uždraudimo naudotis teise vairuoti kelių transporto priemones dvejiems metams – laikymosi sąlygas suprato, todėl darytina išvada, kad jis turėjo suprasti ir tai, jog už šios baudžiamąjį poveikio priemonės nesilaikymą jam gali kilti neigiamos teisinės pasekmės. Teismas neabejojo, kad visa tai patvirtina išteisintojo psichinį

⁸² Šiaulių apygardos teismo 2018 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamąjoje byloje Nr. 1A-29-316/2018.

santykį su daroma veika, kad jis suvokė, jog sėsdamas už vairo vengia atlikti teismo paskirtą baudžiamojo poveikio priemonę. Atsižvelgiant į neatsitiktinį M. D. padaryto nusikaltimo pobūdį ir jo polinkį nesilaikyti eismo saugumo reikalavimų, minėta baudžiamojo poveikio priemonė turėjo svarbią prevencinę reikšmę, kad toks atvejis nepasikartotų. Tai, kad M. D. nepaisė šio draudimo, parodė jo neatsakingumą, nekritišką savo padaryto nusikaltimo vertinimą, niekinamą požiūrį į viešąją tvarką.⁸³

Iš pateiktos šiuo metu suformuotos teismų praktikos, Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos rekomendacijų matyti, kad šiuo metu kyla atsakomybės taikymo problemos, t. y. kokią taikyti atsakomybės rūšį, asmenims pakartotinai vairavusiems transporto priemones, kai teisė vairuoti atimta taikius baudžiamojo poveikio priemones. Teismai, nagrinėdami tokios kategorijos baudžiamąsias bylas ir interpretuodami veiktą nutartyse pasisako skirtingai. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu galiojančiose KET numatyta, kad „draudžiama vairuoti transporto priemonę asmenims, neturintiems šios teisės [...]“⁸⁴, todėl manytina, kad transporto priemonę vairuojančio asmens, kuriam taikyta baudžiamoji atsakomybė už vairavimą neblaiviam ir atimta teisė vairuoti transporto priemones, veiksmuose nusimato administracinio nusižengimo sudėtis ir bet koku atveju turi būti surašomas administracinio nusižengimo protokolas.

3.4. Transporto priemonės, kaip pažeidimo įrankio konfiskavimo ypatumai

Transporto priemonės konfiskavimas, kai neblaivūs asmenys jas vairuoja, administracinio nusižengimo bylose numatytas kaip privalomas, tik pakartotinai padarius tokį pažeidimą. Teismai, nagrinėdami baudžiamąsias bylas transporto priemonių konfiskavimą, kaip nusikalstamos veikos padarymo įrankį, taiko beveik visais atvejais, todėl daugiausia apeliacinių skundų pasiekia bendrosios kompetencijos teismus būtent ginčijant transporto priemonės konfiskavimą baudžiamosiose bylose.

Teismai, nagrinėdami apeliacinius skundus dėl transporto priemonių konfiskavimo plačiai pasisako nutartyse, motyvuodami jų netenkinimo priežastis. Pavyzdžiui, Panevėžio apygardos teismas 2017 m. lapkričio 17 d. nutartyje, netenkindamas M. K. apeliacinio skundo dėl konfiskuotos transporto priemonės žemesnės instancijos teismo, akcentavo, kad „turto konfiskavimas yra priemonė, kuria siekiama ne tik nubausti kaltininką, bet ir pačią nusikalstamą veiką padaryti ekonomiškai nenaudingą, taip pat išimti iš apyvartos turtą, kuris naudojamas

⁸³ Šiaulių apygardos teismo 2018 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-31-300/2018.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-11 nutarimas Nr. 1950 "Dėl Kelių eismo taisyklių patvirtinimo". Valstybės žinios. 2003-01-23, Nr. 7-263, *supra* note.

nusikalstamosioms veikoms daryti. Turto konfiskavimo klausimas reglamentuojamas LR BK 72 straipsnyje, kurio 2 dalis įtvirtina, kad konfiskuotinu turtu laikomas šio kodekso uždraustos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas. Teismų praktikoje išaiškinta, kad teismas, sprenddamas, ar turtas laikytinas nusikalstamos veikos įrankiu ar priemone, turi įvertinti šio turto panaudojimo reikšmę nusikalstamos veikos sudėties požymių įgyvendinimui. Turtas gali būti pripažįstamas nusikaltimo priemone ir tada, kai jis nėra tiesiogiai pritaikytas tokiai veikai daryti, tačiau nustatoma, kad tokio turto panaudojimas palengvino nusikalstamos veikos padarymą taip, kad jos padarymas be jo panaudojimo nebūtų įmanomas. Dažnai šis kriterijus teismų praktikoje taikomas nusikaltimo padarymo priemone pripažįstant transporto priemonę, jeigu kaltininkas ja naudojosi tam, kad sudarytų galimybes padaryti nusikalstamą veiką. Taigi nusikaltimo padarymo priemonės – tai įrenginiai, mechanizmai, prietaisai ir kiti materialūs daiktai, kurie darant nusikalstamą veiką ir kėsinantį į nusikaltimo objektą, dalyką tiesiogiai pastarųjų neveikia, nekeičia, nežaloja, tačiau jais sudaromos sąlygos, būtinos nusikaltimo padarymui ar lengvinančios jos padarymą. LR BK 72 straipsnis numato imperatyvią pareigą teismui taikyti turto konfiskavimą visa apimtimi visais atvejais, kai yra tam įstatyme numatyti pagrindai. Turto konfiskavimo taikymas nepriklauso nuo teismo nuožiūros, kaltinamojo asmenybės ar kitų panašių aplinkybių, jis privalomai skiriamas nustačius, kad turtas atitinka LR BK 72 straipsnio 2 dalyje nurodytus konfiskuotino turto požymius ir yra kitos LR BK 72 straipsnyje nurodytos turto konfiskavimo taikymo sąlygos. Viena tokių sąlygų, kad gali būti konfiskuojamas ir ne kaltininkui nuosavybės teise priklausantis turtas, kuris buvo nusikaltimo padarymo įrankis, priemonė ar rezultatas, jeigu savininkas, perleisdamas turtą kaltininkui ar kitiems asmenims, žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad šis turtas bus naudojamas šio kodekso uždraustai veikai daryti. Taip pat teismas rėmėsi ir Konstitucinio Teismo doktrina, pagal kurią nuosavybės teisė yra prigimtinė žmogaus teisė, ginama įstatymo, tačiau ji nėra absoliuti, ji gali būti įstatymo ribojama. Vienas iš nuosavybės teisės ribojančių požymių yra draudimas panaudoti turtą taip, kad kitiems asmenims ar visuomenei dėl to būtų padaryta žala. Šis draudimas išlieka nepriklausomai nuo to, ar turtą valdo, juo naudojasi bei disponuoja pats savininkas, ar jis yra perduotas valdyti ar naudoti kitiems asmenims. Kaip minėta, nekonnfiskuoti transporto priemonės, atitinkančios konfiskuotino turto požymius, negalima, nes tai prieštarautų imperatyvioms teisės normoms. Savininkas, kitiems asmenims perduodamas turtą laikinai valdyti ar juo naudotis, lieka šio turto savininku, todėl jam tenka daikto atsitiktinio žuvimo rizika, savininkas praranda galimybę tokį daiktą susigrąžinti natūra. Tačiau jis gali reikalauti iš tokią nusikalstamą veiką padariusio jo daikto valdytojo ar naudotojo atlyginti žalą. Toks teisinių santykių sureguliuojimas yra skirtas kaltininko atsakomybės už savo veiksmus sugriežtinimui ir negali būti vertinamas kaip trečiųjų asmenų nubaudimas. Tai pat teismas nurodė, kad nuo 2017-01-01 įsigaliojus LR BK 281 straipsnio pakeitimais, kuriais 7 dalimi asmenims nustatyta

baudžiamoji atsakomybė, pabrėžė, kad minėta teisės normos nuostata siekiama didinti eismo saugumą, taip pat užkirsti kelią neblaivių vairuotojų daromiems kelių eismo taisyklių pažeidimams, keliantiems itin didelį pavojų kitiems eismo dalyviams. Šių tikslų įgyvendinimas netaikant transporto priemonės, kurią vairuojant ir buvo padaryta nusikalstama veika, konfiskavimo nėra įmanomas. Priešingu atveju susidarytų situacija, kai asmuo, padaręs LR BK 281 straipsnio 7 dalyje įtvirtintą nusikalstamą veiką, turimą turtą – automobilį, galėtų vėl panaudoti nusikaltimams daryti. Tokia situacija ne tik formuotų asmens nebaudžiamumo nuotaikas bei nepagarbą baudžiamajam įstatymui, bet ir sudarytų sąlygas pakartotiniam tokio asmens nusikalstamumui, tokiu būdu neužtikrinant ir prevencinio baudžiamojo poveikio priemonių, tarp jų ir turto konfiskavimo, paskirties įgyvendinimo.⁸⁵ Tokios pačios nuomonės laikėsi ir LAT 2011 m. vasario 2 d.⁸⁶, 2011 m. gegužės 17 d.⁸⁷ nutartyse, taip pat Lietuvos apeliacinis teismas 2016 m. gruodžio 12 d. nuosprendyje⁸⁸, 2017 m. sausio 23 d. nutartyje⁸⁹, pasisakydami transporto priemonės, kaip nusikaltimo įrankio konfiskavimo klausimu.

Tačiau pasitaiko atveju, kai teismai, nagrinėdami administracines ar baudžiamąsias bylas, transporto priemonės nekonfiskuoja, motyvuodami tuo, kad transporto priemonės savininkas, kuria buvo padarytas administracinis nusižengimas ar nusikalstama veika, nėra pats pažeidimą padaręs asmuo, o byloje surinktų įrodymų visuma nepatvirtina transporto priemonės savininko žinojimą, kad jam priklausančią transporto priemonę vairuos neblaivus asmuo. Kauno apygardos teismas 2018 m. sausio 31 d., išnagrinėjęs M. T. apeliacinį skundą, nutartyje pasisakė, kad „žemesnės instancijos teismas priėmė teisėtą ir pagrįstą nutarimą M. T. administracinio nusižengimo byloje, kurioje jis pripažintas kaltu, padaręs administracinį nusižengimą, numatytą LR ANK 427 straipsnio 1 dalyje, nekonfiskuojant transporto priemonės, kurią jis vairavo įvykio dieną, būdamas neblaivus. Teismas nutartyje nurodė, kad galimybę paskirti mažesnę baudą negu LR ANK specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatyta minimali bauda arba paskirti švelnesnę administracinę nuobaudą ar administracinio poveikio priemonę, negu numatyta LR ANK specialiosios dalies straipsnio sankcijoje, arba administracinės nuobaudos ar administracinio poveikio priemonės neskirti numato LR ANK 34 straipsnio 5 dalis. Toks sprendimas priimamas įvertinus padaryto administracinio nusižengimo pobūdį, pažeidėjo kaltės formą ir rūšį, asmenybę, atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo ir protingumo principais. Savo esme LR ANK 34 straipsnio 5 dalis atitinka iki 2017 m. sausio 1 d. galiojusio Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnį. Apeliacinės

⁸⁵ Panevėžio apygardos teismo 2017 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-265-185/2017.

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-24/2011.

⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-237/2011.

⁸⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-643-150/2016.

⁸⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-107-398/2017.

instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismo sprendimas nagrinėjamoje byloje netaikyti transporto priemonės konfiskavimo pagal teismo nustatytas aplinkybes ir nutarime išdėstyti motyvus neprieštaravo LAT suformuotai teismų praktikai, kuri buvo aktuali pirmosios instancijos teismui priimant skundžiamą sprendimą. Pagal LAT praktiką administracinėse bylose buvo išaiškinta, kad transporto priemonės gali būti nekonfiskuojama, kai nustatoma išskirtinė situacija, leidžianti daryti išvadą, kad automobilio savininkas nėra atsakingas už jo nuosavybės panaudojimą pažeidimo padarymo metu ir, norint taikyti pažeidėjui nuosavybės teise nepriklausančių daiktų konfiskavimą, turi būti nustatyta, kad savininkas su jam priklausančiu daiktu nesielgė taip rūpestingai, kad kiti asmenys jo negalėtų panaudoti priešingai visuomenės interesams.⁹⁰

Apžvelgus aukščiau pateiktą teismų praktiką administracinėse ir baudžiamosiose bylose, taikant transporto priemonės konfiskavimą, kai pažeidimus padaro neblaivūs vairuotojai, darytina išvada, kad tiek administracinio nusižengimo, tiek baudžiamosiose bylose turi būti surinkta pakankamai įrodymų patvirtinančių, kad transporto priemonės savininkui ar valdytojui buvo žinoma, kad jam priklausančią transporto priemonę vairuos neblaivus asmuo.

⁹⁰ Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 31 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-54-397/2018.

IŠVADOS

1. Atsakomybė už pažeidimus eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys numatyta LR ANK ir LR BK.

2. Įstatymų leidėjo detalizuota LR BK 281 straipsnio 7 dalyje aplinkybė, kad asmens, vairavusio transporto priemonę neblaivumas turi būti nustatomas tik kraujyje yra perteklinė ir prieštarauja Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 38 dalies neblaivumo sąvokai.

2. Asmenys, vairuojantys transporto priemones, atsisakę įvykio vietoje pasitikrinti neblaivumą sertifikuotu alkoholio kiekio matuokliu ir vykti į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai atlikti išvengia pačios griežčiausios atsakomybės rūšies – baudžiamosios.

3. Nustačius didesnę negu 1,5 promilės neblaivumą įvykio vietoje tik sertifikuotu alkoholio kiekio matuokliu asmeniui, vairavusiam transporto priemonę, turi būti taikoma baudžiamoji atsakomybė, o ne administracinė. Šiuo metu policijos įstaigose naudojamose sertifikuotų alkoholio kiekio matuoklių instrukcijose apibrėžta, kad yra matuojama alkoholio koncentracija iškvėptame ore, o gautas rezultatas konvertuojamas į alkoholio koncentraciją kraujyje promilėmis. Mokslininkai, atlikę ne vieną tyrimą, nustatė, kad šiuo metu policijos įstaigose naudojami alkoholio kiekio matuokliai yra patikimos priemonės neblaivumui nustatyti. Todėl asmenų pristatymas į sveikatos priežiūros įstaigą yra perteklinis ir reikalaujantis papildomų lėšų.

4. Šiuo metu nėra vieningos praktikos tarp teisėsaugos institucijų kvalifikuojant asmenų veikas pagal LR BK 281 straipsnio 7 dalį, kai nustatomas asmenų vairavusių transporto priemonės neblaivumas tik sertifikuotu alkoholio kiekio matuokliu. Vienu atveju dėl tokių veikų institucijų pareigūnai įžvelgia baudžiamąją atsakomybę, kitu atveju tokią veiką kvalifikuoja kaip administracinį nusižengimą ir jį prilygina atsisakymui pasitikrinti neblaivumą.

5. Bendrosios kompetencijos teismai, nagrinėdami baudžiamąsias bylas, kuriose asmenys kaltinami įvykdę nusikalstamą veiką, numatytą LR BK 281 straipsnio 7 dalyje ir jose nustatytas neblaivumas tik alkoholio kiekio matuokliu, priima nevienodus apkaltinamuosius nuosprendžius. Tai įtakoja skirtingas alkoholio kiekio matuoklio, kaip įrodomosios priemonės neblaivumui nustatyti, vertinimas.

PASIŪLYMAI

1. Siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 422 straipsnio 7 dalį ir ją išdėstyti taip: „Apsvaigimo nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų patikrinimo vengimas arba narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimas iki patikrinimo“.

2. Siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalį ir ją išdėstyti taip: „Tas, kas vairavo kelių transporto priemonę arba mokė praktinio vairavimo būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, kai nustatytas daugiau negu 1,5 promilės alkoholio arba vengė neblaivumo patikrinimo arba vartojo alkoholį iki neblaivumo patikrinimo“.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Tesės aktai:

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000-10-25, Nr. 89-2741.
2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. TAR.2015-07-10, Nr. 11216.
3. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. Valstybės žinios. 2000-10-31, Nr. 92-2883.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-11 nutarimas Nr. 1950 "Dėl Kelių eismo taisyklių patvirtinimo". Valstybės žinios. 2003-01-23, Nr. 7-263.
5. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47, 176, 220, 221, 272, 273, 281, 284 straipsnių pakeitimo įstatymas. TAR, 2016-03-25, Nr. 2016-06428.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-05-12 nutarimas Nr. 452 "Dėl transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklių patvirtinimo ir leidžiamos etilo alkoholio koncentracijos darbo metu nustatymo". Valstybės žinios. 2006-05-18, Nr. 56-2000.
7. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006-06-20 įsakymas Nr. V-505 „Dėl Medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo ir Bendros asmens būklės įvertinimo metodikų patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2006-06-24, Nr. 71-2641.
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Baudžiamojo proceso kodeksas. Valstybės žinios, 2002-04-09, Nr. 37-1341.
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-05-12 nutarimas Nr. 452 "Dėl transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklių patvirtinimo ir leidžiamos etilo alkoholio koncentracijos darbo metu nustatymo". Valstybės žinios, 2006-05-18, Nr. 56-2000.
10. Kelių eismo konvencija. Valstybės žinios, 2002-01-09, Nr. 2-54.
11. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo Nr. VIII-2043 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymas. TAR, 2017-12-29, Nr. 21733.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. metų kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-76/2012.

3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga (Teismų praktika 30).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-7-72-648/2016.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 8 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-4-511/2018.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 20 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-10-693/2018.
7. Panevėžio apygardos teismo 2018 m. vasario 22 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-35-768/2018.
8. Vilniaus apygardos teismo 2017 m. gegužės 29 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-15-209/2017.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 2AT-35-648/2015.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-6-507/2017.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-295-507/2016.
12. Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-478-557/2017.
13. Kauno apygardos teismo 2016 m. lapkričio 22 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-900-785/2016.
14. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. gegužės 14 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-1609-806/2017.
15. Biržų rajono apylinkės teismo 2017 m. lapkričio 20 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. 1-264-434/2017.
16. Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. spalio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-259-360/2017.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-121-697/2018.
18. Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-9-383/2018.
19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 22 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-65-303/2015.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 2AT-35-648/2015.
22. Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 31 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-95-593/2018.

23. Klaipėdos apygardos teismo 2018 m. kovo 2 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-56-462/2018.
24. Vilniaus apygardos teismo 2018 m. sausio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AN2-8-211/2018.
25. Vilniaus apygardos teismo 2017m. lapkričio 17 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-188-626/2017.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 31 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-54-303/2017.
27. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas.
28. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 31 d. nutarimas.
29. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 25 d. nutarimas.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 2AT-7-4/2013.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-37/2013.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 2AT-53/2014.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 2 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-57-139/2015.
34. Panevėžio apygardos teismo 2018 m. sausio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-37-337/2018.
35. Panevėžio apygardos teismo 2018 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-65-334/2018.
36. Šiaulių apygardos teismo 2018 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-29-316/2018.
37. Šiaulių apygardos teismo 2018 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-31-300/2018.
38. Panevėžio apygardos teismo 2017 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-265-185/2017.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-24/2011.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-237/2011.
41. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-643-150/2016.
42. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-107-398/2017.
43. Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 31 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-54-397/2018.

Specialioji literatūra:

1. Astrauskienė A., Bulotaitė L. „Lietuvos gyventojų, vairavusių apsvaigus nuo alkoholio, alkoholio vartojimo įpročiai“. Visuomenės sveikata, 2011, 2011/1(52) p. 82-90.
2. Greičius. S, Vitkauskas. K. „Kelių policijos vykdomo prevencinio darbo poveikis eismo saugumui“. Jurisprudencija, 2002, t. 35(27); 46–62 p.
3. Daukšaitė. I. „Perdavimas vairuoti transporto priemonę neblaiviam asmeniui: atsakomybė ir jos taikymas Lietuvos Teismų praktikoje“. Teisinės problemos. 2015. Nr. 2 (88).
4. Tumas V. „Chuliganiško ir pavojingo vairavimo, kaip Kelių eismo taisyklių pažeidimų, vertinimas“. Mokslinių straipsnių rinkinys, 2012, 246-260 p.
5. G. Goda, M. Kazlauskas, P. Kuconis, J. Rinkevičius, G. Švedas, G. Jasaitis, R. Markevičius. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras I-IV dalyse. Teisines informacijos centras, 2003, 45-49.
6. Arlauskaitė – Rinkevičienė. U „Pažinimo proceso ir tiesos nustatymo baudžiamajame procese probleminiai aspektai“. Jurisprudencija, 2008, t. 3 (105), p. 67-74.
7. Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamento vyriausiojo prokuroro pavaduotojo Arūno Meškio 2018 m. sausio 4 d. raštas Nr. 17.9-193 su priedais.
8. Urbonas. D „Įrodinėjimo administracinių teisės pažeidimų bylose problemos“. Jurisprudencija, 2003, t. 41(33); 130–140.
9. Jones AW, Andersson L. Variability of the blood/ breath alcohol ratio in drinking drivers. J Forensic Sci 1996; 41(6):916-921.
10. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos vidaus reikalų viceministro Česlovo Mulmos 2017 m. rugsėjo 4 d. raštas Nr. 1D-4686.
11. Bučiūnas G. „Vaizdo registratoriai ir asmens privatumas“. Mokslu taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose, 2015/11 I dalis, 2015, p. 64-79.
12. Vegelė. I „Teismo precedentas Lietuvos teisės sistemoje: 11 metų patirtis ir siūlomo tarėjų instituto iššūkiai“. Jurisprudencija, 2017, 24(2), p. 256-270.
13. Fedosiuk. O „Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė“. Jurisprudencija, 2012, 19(2), p. 715-738.
14. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos 2017 m. balandžio 18 d. raštas Nr. 5-S-3385 „Dėl teisės vairuoti transporto priemones atėmimo vykdymo tvarkos“.

Elektroniniai šaltiniai:

1. [https://eseimas.lrs.lt/rs/legalact/TAK/28863990c8e511e682539852a4b72dd4/format/ISO_PDF/\[interaktyvus\], \[žiūrėta 2018-04-09\].](https://eseimas.lrs.lt/rs/legalact/TAK/28863990c8e511e682539852a4b72dd4/format/ISO_PDF/[interaktyvus], [žiūrėta 2018-04-09].)
2. [https://rekvizitai.vz.lt/naudingainformacija/leistinas_alkoholio_kiekis_kraujyje_europos_salyse/, \[interaktyvus\], \[žiūrėta 2018-04-09\].](https://rekvizitai.vz.lt/naudingainformacija/leistinas_alkoholio_kiekis_kraujyje_europos_salyse/, [interaktyvus], [žiūrėta 2018-04-09].)

3. <http://lkpt.policija.lrv.lt/uploads/lkpt.policija/documents/files/statistika/KET%2020170111%20men.pdf>, [interaktyvus], [žiūrėta 2018-04-09].

4. <http://alkotesteris.lt/?id=529&>[interaktyvus], [žiūrėta 2018-05-02].

5. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nuomones/audrius-cininas-apie-neblaiviu-vairuotoju-baudziamaja-atsakomybe-18-747806> [interaktyvus], [žiūrėta 2018-03-27].

Višinskienė J. Atsakomybės už eismo saugumo pažeidimus, kai juos padaro neblaivūs asmenys, taikymo problemos/Teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. Darius Urbonas – Kaunas: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo saugumo fakultetas, 2018 m. – 61 p.

ANOTACIJA

Šio magistro baigiamojo darbo tikslas yra ištirti atsakomybės už eismo saugumo pažeidimus, kai juos padaro neblaivūs asmenys, taikymo problemas. Darbe atlikta administracinės ir baudžiamosios atsakomybės, teisės aktų bei teismų praktikos analizė parodė, kad įstatymų leidėjas, kriminalizuodamas veiką kategorijai asmenų, kurie vairuoja transporto priemones, būdami neblaivūs pagal teisės normoje apibrėžtus kriterijus, neatsižvelgė į esmines teisės normas spragas, kurias sukėlė skirtingą teisės normos interpretavimą, o taip pat ir pačios griežčiausios atsakomybės, t. y. baudžiamosios, išvengiamumą.

Reikšmingi žodžiai: administracinė atsakomybė, baudžiamoji atsakomybė, neblaivūs vairuotojai, transporto priemonė, alkoholio kiekio matuoklis.

Višinskienė J. Application issues of liability for traffic safety violations made by drunk persons / Final master thesis in Law. Supervisor doc. dr. Darius Urbonas – Kaunas: Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, 2018 – 61 p.

ANNOTATION

An objective of the present final master thesis is to examine the application issues of liability for traffic safety violations made by drunk persons. The analysis of administrative and criminal liability, legislation and case law carried out in the thesis showed that legislator failed to consider the essential gaps of legislation criminalizing the act of persons driving the vehicles being drunk according to the criteria defined by law. This has caused different interpretation of legal norm and avoidance of the strictest liability, i.e. criminal liability.

Key words: administrative liability, criminal liability, drunk drivers, vehicle, alcoholmeter.

SANTRAUKA

Pažeidimai eismo saugumui, kai juos padaro neblaivūs asmenys yra patys šurkščiausi, dėl kurių gali nukentėti ne tik kiti eismo dalyviai, bet ir jų turtas, o neretai įvyksta žūtys. Todėl įstatymų leidėjas ėmėsi pačios kraštutinės priemonės, bent jau siekiant sumažinti tokių pažeidimų skaičių, kriminalizuojant veikas asmenų, kurie vairuoja transporto priemones būdami neblaivūs, kai nustatomas didesnis negu 1,5 promilės neblaivumas. Praėjus daugiau negu vienerių metų laikotarpiui nuo minėtos veikos kriminalizavimo paaiškėjo esminės teisės normos taikymo problemos ir spragos.

Magistro baigiamajame darbe autorė iškelia klausimą, ar šiuo metu galiojančios teisės normos, taikant administracinę ir baudžiamąją atsakomybę, yra aiškiai apibrėžtos ir veiksmingos jų taikymo prasme. Darbo autorės atlikta teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybės taikymą neblaivių asmenų vairuojančių transporto priemonės atžvilgiu, įrodymų rinkimo ypatumus administracinėse ir baudžiamosiose bylose, taip pat teismų praktikos, suformuotos bendrosios kompetencijos teismų, nagrinėjant būtent tokio pobūdžio bylas, analizė leidžia daryti išvadą, kad bendrosios kompetencijos teismai šiuo metu formuoja ne vienodą teismų praktiką traukiant asmenis atsakomybėn. Dėl ko policijos pareigūnams, esant šiuo metu suformuotai skirtingai teismų praktikai, atsiranda sunkumų atirbojant administracinę atsakomybę nuo baudžiamosios.

Remiantis šiuo metu galiojančiomis teisės normomis, numatančiomis atsakomybę asmenims, neblaiviems vairavusiems transporto priemonės ir pateiktos suformuotos teismų praktikos analizės duomenimis, darbo autorė siūlo esminius teisės normų pakeitimus, kuriuos atlikus bus panaikintos baudžiamosios atsakomybės išvengimo spragos, atsisakius pasitikrinti neblaivumą įvykio vietoje, taip pat atsiras analogija administracinėse ir baudžiamosiose bylose įvykio vietoje nustatant vairuotojui neblaivumą alkoholio kiekio matuokliu.

SUMMARY

Traffic safety violations made by drunk persons are the most serious. They can harm the other traffic users, their property, or even cause a death. Therefore, the legislator has taken the most extreme measures at least trying to reduce the number of such violations criminalizing the act of persons driving the vehicles being drunk when the insobriety of more than 1.5 per mille is determined. More than one year have passed since the criminalization of such act and the key issues and gaps of legal norm application have emerged.

The author raises a question in final master thesis whether the current legal norms are clearly defined and effective in the sense of their application when applying the criminal and administrative liability. The analysis of legal acts regulating the application of liability in respect of persons driving the vehicles being drunk, peculiarities of evidence collection in administrative and criminal matters, and case law formed by the courts of general jurisdiction during the examination of similar cases carried out by the author allows to conclude that the courts of general jurisdiction are currently forming an unequal case law in bringing individuals to justice. Due to currently formed unequal case law, police officers find it difficult to distinguish between administrative and criminal liability.

Author of the thesis proposes the essential amendments of legal norms according to currently applicable legal norms providing the liability of persons driving the vehicles being drunk and analysis data of submitted and formed case law. These amendments would eliminate the gaps of avoidance of criminal liability when refusing to check the insobriety at the place of accident and would create an analogy in administrative and criminal cases determining the insobriety of driver with alcoholmeter at the place of accident.

PRIEDAI

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 - -
Kaunas

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) _____,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„_____“

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)